

RIKSLØNNSNEMNDAS KJENNELSE AV 20JUNI 1981
I SAK NR. 1/1981

Twisten mellom Landsorganisasjonen i Norge med tilsluttede forbund og Norsk Arbeidsgiverforening med tilsluttede organisasjoner og enkeltbedrifter.

Nemndas sammensetning:

Fylkesmann Ragnar Christiansen, formann

Trygdedirektør Finn Alexander

Administrerende direktør Alf Hernes

Nestformann i Landsorganisasjonen i Norge, Leif Haraldseth

Viseadministrerende direktør i Norsk Arbeidsgiverforening,
Vilhelm Dahl

Forbundsformann Finn Nilsen

Viseadministrerende direktør Lars Aarvig

Forbundsformann Nilsen og viseadministrerende direktør Aarvig er utpekt av partene i tvisten. I samsvar med § 2,3 i lov av 19. desember 1952 om lønnsnemnd i arbeidstvister stemmer fra arbeidstakersiden Leif Haraldseth og fra arbeidsgiversiden Vilhelm Dahl.

Partene har gjort rede for sine standpunkter ved skriftlige innlegg og muntlig prosedyre for nemnda under hovedforhandling 11. juni 1981.

Etter at saken har vært drøftet i flere møter avsa Rikslønnsnemnda 20 juni 1981 denne

k j e n n e l s e:

Twisten er oppstått i forbindelse med oppgjøret våren 1981 i tariffområdet LO/NAF. Partene hadde første forhandlingsmøte 12. mars. Etter tre møter kom det imidlertid til brudd i partsforhandlingene 17. mars. Landsorganisasjonen i Norge varslet samme dag plassfratredelse for 250 000 arbeidstakere fra arbeidstidens slutt 1. april.

Riksmeklingsmannen kalte partene inn til tvungen mekling. Første meklingsmøte ble holdt 19. mars. Den 27. mars begjærte Landsorganisasjonen i Norge meklingen brutt,

og siste møte ble holdt 31. mars. Kommunalministeren innkalte partene i tvisten til et møte i departementet 1. april.

Resultatet av møtet var at den videre mekling ble utsatt inntil lønnsoppgjøret for den offentlige sektor var avklart. Likeledes ble plassfratredelsen for de 250 000 arbeidstakerne utsatt.

Statstjenestemannskartellet, Akademikernes Fellesorganisasjon, Norsk Lærerlag og Yrkesorganisasjonens Sentralforbund/Seksjon stat på den ene side og staten ved Forbruker- og administrasjonsdepartementet på den annen side hadde forhandlingsmøter om revisjon av tariffavtalen pr. 1. mai 1981 den 23. mars og 6. april da det kom til brudd. Plassoppsigelse ble varslet med virkning fra 1. mai. Partene ble innkalt til tvungen mekling 23. april. Etter bare to meklingsmøter begjærte arbeidstakerorganisasjonene brudd i meklingen. Meklingen fortsatte frem til 30. april. Riksmeklingsmannen satte da frem et forslag som partene anbefalte.

Etter brudd i forhandlingene om revisjon av tariffavtalen pr. 1. mai 1981 ble også Norske Kommuners Sentralforbund og 21 arbeidstakerorganisasjoner/forbund innkalt til mekling 23. april. For 12 av organisasjonene på arbeidstakersiden var meklingen tvungen og for de 9 andre var den frivillig. Plassfratredelse var av de 12 organisasjonene som var i tvungen mekling varslet fra 1. mai. Det ble ikke oppnådd enighet mellom disse organisasjonene og Norske Kommuners Sentralforbund innen dette tidspunkt, og meklingen ble hevet 30. april. Partene ble innkalt til et møte hos Kommunalministeren samme dag. Under møtet sa arbeidstakerorganisasjonene seg villige til å utsette plassfratredelsen en uke til 8. mai.

Meklingen ble gjenopptatt 8. mai da Riksmeklingsmannen fremsatte et forslag som ble anbefalt av partene.

Etter bruddet i meklingen mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen stevnet NAF LO for Arbeidsretten for å få fastslått hva som ligger i begrepet lønnsglidning i henhold til tariffavtalen pr. 1. april 1980 som nå er under revisjon. Arbeidsretten avviste søksmålet i kjennelse 22. mai.

Partene i konflikten ble innkalt til ny mekling 21. mai. Landsorganisasjonen i Norge hadde på nytt varslet

plassfratredelse for 250 000 arbeidstakere. Plassfratredelsen ville bli gjort gjeldende fra arbeidstidens slutt 22. mai.

På grunn av partenes fastlåste holdninger kom det raskt til brudd i meklingen, og partene ble inkalt til et møte hos Kommunalministeren 22. mai. Under møtet ble det klart at det ikke var grunnlag for å fortsette meklingen, eller for en løsning av tvisten ved frivillig lønnsnemnd.

Kommunalministeren meddelte deretter partene at hun, for å unngå en storkonflikt, ville foreslå for Regjeringen at tvisten løses ved tvungen lønnsnemndbehandling. Hun ba Landsorganisasjonen om ikke å iverksette noen form for aksjoner før Regjeringen og eventuelt Stortinget hadde behandlet saken. Landsorganisasjonen sa seg på møtet villig til dette.

I statsråd 29. mai 1981 fremmet Regjeringen proposisjon om lønnsnemndsbehandling, og ved lov av 5. juni 1981 om lønnsnemndbehandling av tvisten mellom Norsk Arbeidsgiverforening med tilsluttede organisasjoner og enkeltbedrifter og Landsorganisasjonen i Norge med tilsluttede forbund i samband med revisjonen av tariffavtalen våren 1981 er saken brakt inn for Rikslønnsnemnda. Loven har denne ordlyd:

" § 1

Tvisten mellom Norsk Arbeidsgiverforening med tilsluttede organisasjoner og enkeltbedrifter på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge med tilsluttede forbund på den andre siden i samband med tariffrevisjonen våren 1981, jfr. Landsorganisasjonens plassoppsigelse av 17. mars 1981, skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans eller blokaðe til løsning av tvisten.

Reglene i lov av 19. desember 1952 om lønnsnemnd i arbeidstvister får tilsvarende anvendelse.

§ 2

Denne loven trer i kraft straks."

- c) Overenskomstmessige ansiennitets tillegg eller opprykk i henhold til tariffbestemt lønnskala omfattes ikke av disse bestemmelser. Bestemmelsene er heller ikke til hinder for at en arbeidstager som blir overført fra ett arbeid til et annet innen bedriften, får den tarifferte lønn som gjelder for det nye arbeidsområdet.
- d) Disse bestemmelser gjelder ikke for unge arbeidstagere og lærlinger. "

LANDSORGANISASJONEN I NORGE har i det vesentlige anført:

Internasjonale konjunkturer

LO påpeker at verdensøkonomien har vist stagnasjonstendenser siden 1973. Arbeidsløsheten har vært konstant økende og har etterhvert blitt betydelig. Man frykter 30 mill. arbeidsløse tidlig i 1982.

LO antar at årsaken ligger i at kampen mot inflasjon har vært overordnet hensynet til sysselsettingen.

Det regnes ikke med noen særlig bedre internasjonal utvikling i 1981-1982. For våre viktigste samhandelsland regnes det med produksjonsnedgang i 1981, mens vi muligens kan håpe på en svak produksjonsvekst frem mot årsskiftet.

Konsekvenser for Norge

LO fremholder at svakere markedsvekst internasjonalt, vil forsterke konkurransen. Om full sysselsetting skal opprettholdes, må næringslivet sikres kostnadmessig konkurranseevne.

LO påpeker at den motkonjunkturpolitikk som har vært ført siden 1977 i større grad enn før har vært rettet mot opprettholdelse av konkurranseevnen. Nødvendigheten av å opprettholde den innenlandske etterspørsel har preget politikken. Dette for å motvirke svikten i eksportmarkedene.

LO finner at denne motkonjunkturpolitikk har gitt resultater, idet utviklingen i Norge har vært vesentlig forskjellig fra andre land. Sterk produksjonsvekst har sikret god utnyttelse av den menneskelige arbeidskraft. Sysselsettingen har økt betydelig siden 1973, og utgjør omlag 150 000 årsverk omregnet til helårsarbeidsplasser. Det påpekes at mulighetene for produksjonsvekst er godt utnyttet. Vi produserer i 1981 38,1 pst. mer enn i 1973, og arbeidsproduktiviteten har økt med 25 pst.

LO fremhever at det har vært en betydelig vekst i norsk økonomi i denne perioden. Denne vekstevnen har også sitt grunnlag i vår tradisjonelle økonomi, og ikke bare i olje-

virksomheten, slik det ofte hevdes.

LO fremlegger tall som viser at produksjons- og produktivitetsveksten i Norge i årene 1973-1980 har vært langt sterkere enn i andre vestlige industriland. Dette gjelder og for de tradisjonelle økonomiske aktiviteter. LO mener at vi har maktet å organisere produksjonen slik at bruken av arbeidskraften har utviklet seg økonomisk mer rasjonelt enn i andre land. LO fremholder at NAF ved årets tariffoppgjør og ved tidligere tariffoppgjør ensidig har lagt vekt på konkurransevne og bedriftsøkonomisk lønnsomhet. Hadde man ved tidligere tariffoppgjør valgt denne strategi, ville man ikke fått gjennomført de betydelige standardforbedringer i fellesbruket og i de trygdedes- og lønnsnettverkernes situasjon. Om det hadde resultert i svakere pris- og kostandsvekst, ville prisen vært en rekke uløste oppgaver.

LO har i sin tariffpolitikk i år og tidligere sett en rekke arbeidsoppgaver i sammenheng:

1. Sikring av den fulle sysselsetting.
2. Neddemping av prisstigningen og trygging av konkurransevne.
3. Vedlikeholde kjøpekraften for de brede lønnstakergrupper.
4. Særlige forbedringer for de lavtlønte.

Disse målsettinger lå til grunn for LOs krav både i den private, statlige og kommunale sektor.

LO baserer seg på en forverring av internasjonale konjukturer. Med dette som utgangspunkt krever den politikk som skal føres elementer av motkonjunkturpolitikk. En nedgang i disponibel realinntekt for Norge på 0,5 pst., slik NAF og Nasjonalbudsjettet legger opp til, vil forverre situasjonen for norsk næringsliv. LO fremhever at en slik tilstramming av kjøpekraften, vil sette de bedrifter som produserer for hjemmemarkedet i en tilsvarende klemme som eksportbedriftene. LO viser til analyse fra Norges Bank som fastslår at 2/3 av vårt tap i eksportmarkedsandeler skyldes sammensetningen av norsk eksport - ikke kostnadmessige forhold. For store deler av vår eksport

er det nedgangskonjunkturer.

LO fremhever nødvendigheten av en realistisk bedømmelse av norsk økonomi og næringsliv og fremhever det langsiktige perspektiv. Viktige momenter er:

- Utenriksøkonomien
- Konkurranssevnen
- Produktivitet og inntjeningsevne

Utenriksøkonomien - oljens plass i norsk økonomi

LO peker på at det i årene frem mot 1977 var økende underskudd. I 1980 var dette vendt til et overskudd, ca. 4 milliarder. Tallene for 1981 er usikre, men kan like gjerne vise et lite overskudd som et mindre underskudd.

På denne bakgrunn fastslår LO at norsk økonomi har vært i balanse siden 1980. Balansen i utenriksøkonomien skyldes særlig økte inntekter ved salg av olje og gass. LO kan ikke akseptere tendensen til å "kriminalisere" bruken av oljeinntektene, selv om oljeinntektene forsterker balanseproblemene i norsk økonomi, og også har vært årsak til svakere vekst i vår tradisjonelle industri i de senere år. LO fremhever at oljevirkksomheten har gitt landet økonomisk evne til å videreføre arbeidet for full sysselsetting, og gitt balanse i utenriksøkonomien. Godt betalte arbeidsplasser har oljevirkksomheten videre gitt, og landet har unngått drastisk nedbygging av tradisjonell industri.

Utviklingen i norsk industriproduksjon er heller ikke vesensforskjellig fra andre industriland.

Konkurranssevnen

Næringslivets konkurransevne vil avhenge av en rekke forhold. Lønnsutviklingen, produktivitetsutviklingen, valutakursutvikling, energipriser, rentenivå, utdanning (faglig, teknisk, bedriftsledelse) og ro og stabilitet i arbeidslivet er forhold som har vesentlig betydning. Selv om det har vært

renteoppgang her hjemme også, må det regnes med at rentene har økt sterkere i andre land. Også energiprisene, særlig elektrisk energi, har bidratt positivt til bedriftenes konkurranseevne.

Konkurranseevnen uttrykkes vanligvis som utvikling i lønns-kostnader pr. produsert enhet, men dette er ikke noen ut-tømmende beskrivelse av de forhold som påvirker konkurranse- evnen. Når man benytter en slik ufullstendig definisjon skyldes det begrensninger i tilgjengelig statistikk. LO advarer mot å tillegge slike beregninger for presis utsagnskraft.

Det framholdes videre at beregninger fra Det tekniske beregnings- utvalg for inntektsoppgjørene og som partene har lagt til grunn for inntektsoppgjørene, viser en mindre svekkelse av vår kon- kurranseevne fram mot 1977 enn tidligere lagt til grunn. Tid- ligere ble tapet i konkurranseevne anslått til 35 prosent. Ut fra de beregningsprinsipper som Det tekniske beregningsutvalg opererer med, og som er gjengitt i det reviderte Nasjonal- budsjettet for 1981, er dette nå anslått til 30.7 prosent. I 1980 viser disse beregningene et tap på 15.9 prosent i for- hold til 1970, d.v.s. at omlag halvparten av tapet i konkurranse- evne er gjenopprettet mellom 1977 og 1980.

LO anfører at etter nedskrivningen av den norske krona i 1977, 1978 og kursutviklingen i de senere år har hovedårsaken til økningen i lønnskostandene pr. produsert enhet i forhold til konkurranse-land vært svakere produktivitetsutvikling. For å unngå drastiske endringer i bosettingsmønsteret har en satt inn støttetiltak overfor den enkelte bedrift. Med landets karrige industrielle miljø ville dette ellers raskt blitt utarmet, noe som det ble ansett som viktig å unngå. Ved å la strukturendringene skje gradvis, måtte en regne med svakere produktivitetsvekst, også fordi arbeidskraft i mindre tempo kunne overføres til eventuell ny virksomhet med høyere lønnssevne. Med svakere konjunkturer måtte en uansett regnet med at omfanget av nyetableringer ville være mindre. Noe mer kunne en nok oppnådd. Til gjengjeld ville en hatt problemer med bl.a. eldre arbeidskraft, som er mindre i stand til å makte de belastninger som omstillingen til ny arbeids- plass fører med seg.

Den svakere produktivitetsutviklingen har således vært for- ventet. I beste fall kan vi oppnå en gradvis gjeninnhenting

av den noe raskere produktivitetsvekst i andre land i åra framover. For den enkelte norske bedrift er det likevel et faktum at den i forhold til gjennomsnittet av utenlandske konkurrenter og ut fra rene lønsmessige betraktninger, er brakt tilbake til situasjonen i 1970. I tillegg kommer den fordel mange norske industribedrifter har hatt av støtteordningene. Det siktes her til bevilgninger over statsbudsjettet til industriformål samt statsgarantier/rimelige lån i Distriktenes utbyggingsfond, GIEK, Industrifondet m.v.

Stortinget har vedtatt betydelige lettelser i bedriftsbeskatningen. Virkningene for 1981 og 1982 er anslått til:

1. Den generelle satsen for investeringsavgiften trappes ned fra 13 til 10 pst. fra 1. juli 1981.
2. Avskrivningsreglene endres f.o.m. inntektsåret 1982, adgangen til åpnings- og tilleggsavskrivninger faller bort.
3. F.o.m. 1982 gis adgang til å avsette 10 pst. av inntekten til såkalte egenkapitalfond. Gjeldende regler for skattemessige fondsavsetninger til miljøinvesteringer og investeringer i forskning og markedsføring oppheves.
4. Lettelser i formuebeskatningen gjennom lempninger i reglene for verdifastsettelse av ikke-børsnoterte aksjer.
5. Visse lettelser i arveavgiften er fremmet i egen proposisjon.

De foreslåtte tiltakene vil redusere påløpne skatter og avgifter med:

I alt	Herav invest. avg.	
1981	450 mill. kr	400 mill kr
1982	1 500 " "	900 " "
1983	1 350 " "	900 " "

LO fremhever at næringslivets konkurranseevne klart er prioritert siden 1977. Dette har skjedd ved at kjøpekraften for brede lønnstakergrupper er vedlikeholdt med mindre pris og kostnadsvekst enn i andre land.

Disponibel realinntekt for Norge

Disponibel realinntekt for Norge gir uttrykk for den totale inntektsramme norsk økonomi stilles overfor. Det fremholdes at økningen de siste åra har vært usedvanlig sterk. Siden 1977 har disponibel realinntekt for Norge steget med ca. 21 pst. LO mener at det ikke har vært noen økning i lønnstakernes reelle inntekter i disse åra. Det alt vesentlige av den sterke inntektsveksten har således tilfalt næringslivet og det offentlige. Denne utviklingen har stort sett vært tilsiktet og hatt LOs fulle støtte. Etter perioden med motkonjunkturpolitikk fram til 1977, en sterk inntektsvekst og betydelig reforminnsats, akseptere LO nødvendigheten av en stabiliseringsperiode, ikke minst for å bedre industriens økonomiske situasjon.

Industriens økonomiske stilling

LO fremhever at den sterke lønnsutviklingen sammen med betydelig reforminnsats i perioden 1976 - 1977, tilsa at en større del av verdiskapningen måtte brukes til å styrke bedriftenes økonomi.

I dag konstaterer LO at inntjeningsevnen er tilbake på et "normalt" nivå, tilsvarende et gjennomsnitt for perioden 1970-73.

Konklusjon

LO fastslår at næringslivet og industriens problemer langt fra er løst. Det er fortsatt behov for betydelige strukturelle tilpasninger. LO peker imidlertid på at det ikke lenger er inntjeningsevnen i eksisterende virksomheter som er hovedproblemet. Hovedproblemet er i første rekke knyttet til den

manglende etterspørsel. Dette kan i første rekke ekspanderende markeder kompensere for.

For den skjermete- og hjemmekonkurrerende industri er den innenlandske etterspørsel viktig. Skulle også denne industri få et svekket arbeidsgrunnlag, vil det spøke for den fulle sysselsetting.

LOs tariffkrav er derfor bygd opp med sikte på å ivareta balansen mellom hensynet til konkurranseevnen og den innenlandske etterspørsel.

Politisk bakgrunn

LO anfører at ved utformingen av det økonomiske opplegget for 1981, fant Regjeringen det nødvendig å gjennomføre betydelige lettelser i den direkte inntektsbeskatningen. For å motvirke den økte skatteprogresjonen på høyere inntekter som en mente bidro til å forsterke lønnsøkningen, fikk de høyere inntekter størst skattelettelser.

Isolert sett var skatteomleggingen i dårlig samsvar med en rettferdig sosial profil. LO mener at Regjeringen knyttet klare inntektsmessige forutsetninger til omleggingen, og sammenhengen med inntektsoppgjørene våren 1981 ble sterkt understreket:

"Hvis inntekstoppgjørene til våren ikke skulle få en akseptabel sosial profil, må det skatteopplegget som nå legges fram, vurderes på nytt."

Under behandlingen i Stortinget ble det fra de aller fleste erkjent at skatteomleggingen måtte få konsekvenser for inntektsoppgjøret.

Mellompartiene, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, fremmet et eget forslag med mindre progresjonslettelser enn Regjeringen. I finanskomitéens innstilling uttaler disse dessuten:

"Disse medlemmer vil peke på at lønnsoppgjøret våren 1980 var et godt bidrag til inntektsutjevningen. Denne linje bør videreføres ved oppgjøret 1981."

LOs krav

Grunnlaget for forhandlingene finnes i pkt. 4 i riksmeklingsmannens forslag av 16. april 1980.

Med bakgrunn i LOs hovedmålsettinger for oppgjøret forutsatte LOs krav at det måtte gis:

1. Et generelt lønnstillegg fra 1. april 1981 slik at de brede lønnstakergrupper oppnådde en årslønnsvekst som sikret kjøpekraften på 1980-nivå.
2. Lavlønnstillegg beregnet etter timefortjenesten for voksne arbeidere eksklusive tillegg i den enkelte bedrift i forhold til gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne arbeidere i 3. kvartal 1980 i industrien. For å hindre at lønnstakere med liten eller ingen lønnsglidning kom skjevt ut, ble lavlønnstillegget forutsatt gitt til alle med lavere enn gjennomsnittlig timefortjeneste i LO/NAF-området.

Lavlønnstillegget skulle komme i tillegg til det generelle tillegget innenfor en økonomisk ramme på 0,5 pst. (0,7 pst. fra 1. april 1981).

3. Det gjennomføres endringer i regelverket slik at innbetalingen til Lavlønnsfondet ikke begrenser beregningsgrunnlaget.
4. Fem ukers ferie for alle og seks ukers ferie for lønnstakere over 60 år med full lønnskompensasjon.

I tilknytning til kravet om lavlønnstillegg, ble det av LO understreket at garantiordningen ble videreført i samsvar med III pkt. 2 i riksmeklingsmannens forslag. Beregningsgrunnlaget for garantitillegget 1. oktober 1981 ble forutsatt å være timefortjenesten i 2. kvartal 1981.

LO fremhever at prisutviklingen ved årsskiftet var svært bekymringsfull. Etter skatteomleggingen i januar steg takten i prisstigningen til 15,2 pst.

Når strategien for tariff-forhandlingene i 1981 skulle legges opp, sto LO overfor 2 alternativer:

LO kunne legge til grunn forutsetninger om sterk prisstigning og på denne måten begrunne høye lønnskrav. På denne måten ville en ta en sterkere prisstigning på forskudd. Prisstigningen ville ytterligere forsterkes. De negative virkninger for konkurranseevnen ville inntreffe raskt.

For å unngå en ytterligere forsterkning av prisstigningen, valgte LO i hovedalternativet å legge til grunn nasjonalbudsjettets prisforutsetning på 11,5 pst. For å sikre medlemmene mot en forsterkning av prisstigningen, ble det krevd garantier mot en sterkere prisstigning gjennom en indeksklausul. Denne forutsatte indeksforhandlinger med sikte på full kompensasjon for prisstigning utover 11, 5 pst. fra 1980 til 1981. Indeks-klausulen ble forutsatt utløst dersom konsumprisindeksen pr. 15. september 1981 oversteg 125,0 poeng.

Når LO i sitt hovedalternativ valgte å legge til grunn en prisstigning på 11, 5 pst. kombinert med en indeksklausul, var det for å unngå en forsterket prisstigning. LO håpet også at alt ville bli gjort for å unngå ytterligere prisstigning og dermed utløsning av nye forhandlinger.

Oppgjørene i den offentlige sektor

LO fremhever at oppgjørene i den offentlige sektor har gitt fullt gjennomslag for LOs krav. Oppgjørene er gitt en lavtlønnsprofil og man har fått gjennomslag for prinsippet om indeksregulering: "Dersom Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks pr. 16. september 1981 overstiger 126,5 poeng, kan organisasjonene kreve opptatt forhandlinger om eventuell regulering av lønningene.

Tilsvarende indeksbestemmelser er oppnådd i oppgjøret for

kommuneansatte, for jordbruket og for pensjonistene. LO påpeker at det gjennomsnittlige lønnsnivå i den private sektor er lavere enn i staten.

De enkelte krav

- a. Generelt tillegg
- b. Lavlønnstillegg
- c. Økonomisk utslag av full lønn for ytterligere én feriedag fra 1982
- d. Indeksregulering

Det generelle lønnstillegget

- a. Oppgjørene i den offentlige sektor har gitt fullt gjennomslag for prinsippet om en årslønnsvekst på kr 7 500 forutsatt 11,5 pst. prisstigning. I oppjøret mellom LO og NAF vil en slik årslønnsvekst avhenge av virkningen av lønnsutviklingen i 1980 på årslønna i 1981 (lønnsoverhenget), bidrag fra lønnsøkning utover sentrale forhandlinger i 1981 og det generelle lønnstillegget.

Det er uenighet mellom partene om størrelsen på overhenget.

Spørsmålet ble vurdert av en arbeidsgruppe mellom NAF, LO og Finansdepartementet under meklingen.

Man kom til at "overhenget" kan defineres på flere måter: En metode å bestemme overhenget på er å ta 4. kvartalsnivå i prosent av gjennomsnittet for året. Dette overhenget kan nå beregnes for 1980 til 5,2 pst.

"Overhenget" kan også defineres som lønnsnivået ved årsskiftet i forhold til gjennomsnittet. Dette "overhenget" kan ikke beregnes, men må anslås.

Bidraget til årslønnsveksten i 1981 fra lønnstillegg som ikke direkte følger av de sentrale forhandlinger, må nødvendigvis bli noe skjønnsmessig. Ved oppjøret i

1980 ble det anslått til 3 pst., noe som også syntes som et rimelig anslag tidligere i vår. På bakgrunn av Statistisk Sentralbyrås foreløpige lønnsindeks for 1. kvartal 1981 og NAFs forbud mot lokale forhandlinger etter bruddet i meklingen i april synes dette i dag noe høyt. LO antar at denne lønnsøkning vil bidra 2,5 pst. til årslønnsveksten i 1981. Dette tilsvarer 1 pst. lønnsøkning utover generelt tillegg og lavlønn fra kvartal til kvartal i de tre gjenværende kvartaler.

LO antar at voksne arbeidere, for å oppnå en årslønnsvekst på kr 7 500, må ha en lønnsvekst på 9,4 pst. Bidraget til årslønnsveksten fra generelt tillegg må bli:

	1980 - 1981
Årslønnsvekst	9,4 pst.
- Overheng	5,2 pst.
- Lønnsøkning utover generelt tillegg og lavlønnstillegg i 1981	<u>2,5 pst.</u>
Generelt tillegg	<u>1,7 pst.</u>

Dette tilsvarer et generelt lønnstillegg pr. 1. april 1981 på 87 øre pr. time.

b. Lavlønn

Fra 1. april 1981 gis lavlønnstillegg innenfor en ramme på 0,5 pst. av årslønna i 1980 (0,7 pst. pr. 1. april 1981) etter følgende skala:

Prosentintervaller ¹⁾		1 000 timer	
Under 85 pst. (14,29%)		12 075	90 øre
85 - 89,9 pst. (7,45%)		6 295	70 øre
90 - 94,9 pst. (13,48%)		11 393	40 øre
95 - 99,9 pst. (14,32%)		12 102	30 øre
Over 100 pst. (50,46%)		42 629	
<hr/>			
Sum	(100%)	84 493	28 øre

- 1) Intervallene bygger på timefordeling fra statistikken for 3. kvartal 1979, siden nyere tall ikke er lagt frem.

Om prinsippene for fordeling av lavlønnstilleggene, vises for øvrig til pkt. 5 i LOs krav og redegjørelsen under pkt. IV ovenfor. Utgiftsfordelingen i garantiordningen og forutsetningen for beregning og fordeling av garantitilleggene følger direkte av Riksmeklingsmannens forslag i 1980. Eventuelle justeringer av bedriftenes andel og de ansattes premie, forutsettes at partene avklarer seg i mellom uten Rikslønnsnemndas bistand.

Garantitillegget pr. 1. oktober 1981 vil for enkelte bedrifter få et visst kostandsmessig utslag. Utliknet på alle, vil belastningen på rammen bli betydelig.

c. Lønnskompensasjon for ferieutvidelsen

LO regner med at økt ferie vil gi seg et visst utslag i økt arbeidsproduktivitet. Av den grunn antar LO at ferieutvidelsen fra 1982 bare vil gi et kostnadsutslag på 0,1 pst. for 1981, til tross for at utslaget som utgangspunkt vil være 0,3 pst.

d. Indeksregulering

Her vises til begrunnelsen for LOs hovedalternativ, Prinsippet om indeksregulering er gjennomført i oppgjørene for de offentlig ansatte, pensjonistene og jordbruksoppgjøret.

Konkurransesevnen

Den økonomiske rammen for kravene er 10 pst., anfører LO:

Årslønnsvekst	9,4 pst.
Lavlønn	0,5 pst.
Lønnskompensasjon for ferie	0,1 pst.
Sum	<u>10,0 pst.</u>

Mht. næringslivets konkurransevne, peker LO på at den bestemmes av flere forhold enn utviklingen i lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE). Forhold av betydning er, mener LO: Rentenivå, i arbeidslivet, energipriser og endringer i bedriftsbeskatningen m.v..

LO mener at den økonomiske rammen for deres lønnskrav gir godt håp om ytterligere å styrke norsk industris konkurransevne i 1981, selv isolert vurdert ut fra utviklingen i lønnskostnader pr. produsert enhet. De siste opplysninger om lønnskostnader, produktivitet og den norske kronekursen, har styrket denne bedømmelsen.

Ifølge revidert nasjonalbudsjett for 1981, antas produktiviteten å øke lite i andre land (industriproduksjonen for våre handelspartnere antas å synke 2,6 pst. i 1981). Som et gjennomsnitt for våre handelspartnere, antyder revidert nasjonalbudsjett en vekst i LPE på vel 8 pst. fra 1980 til 1981. Produktiviten i norsk industri antas å øke med ca. 0,5 pst. Uten valutakursendringer og hensyn tatt til funksjonærenes lønnsutvikling, vil lønnsøkningen i norsk industri derfor kunne bli 8,5 - 9 pst. uten at konkurransevnen svekkes.

LO fremholder videre at det ikke er noe nytt at valuta kursen trekkes inn ved vurdering av konkurransevnen. Bedømmelsen av valutakursutviklingen, vil imidlertid alltid være usikker, fremholdes det. Ved tariffoppgjøret i 1980 ble kronekursen i februar 1980 benyttet. Benytter man kronekursen i februar 1981, ved dette oppgjøret, kan mye tyde på at den norske kronekursen er svekket med 2,5 pst. i forhold til 1980.

Utviklingen siden februar har styrket denne oppfatning, mener LO, selv om en viss styrkelse av kronen har funnet sted. Tar en utgangspunkt i et kursnivå på ca. 1,5 pst. under

nivået i 1980, innebærer dette at industriens lønnsnivå kan øke 10-11 pst. uten at konkurranseevnen svekkes. Med 2,5 pst. lavere kronekurs (samme forutsetning som i fjor) vil lønnsnivået kunne heves med 11 - 11,5 pst.

Denne vurderingen bygger på at funksjonærer oppnår samme lønnsøkning som arbeidere.

LO antar at LPE i norsk industri vil øke med ca. 8,5 pst. mot altså 10 - 11 pst. i andre land i norske kroner ut fra rammen i LOs krav og forutsetningene i skatteomleggingen.

Av dette følger sier LO, at deres krav ligger godt innenfor rammer som forhindrer en svekkelse av konkurranseevnen. Målsettingene på dette punktet i Riksmeklingsmannens forslag fra 1980, blir således oppfylt. Dette gjelder også ved indeksregulering til høsten.

Lønnsglidningen

Utgangspunktet for spørsmålet om innføring av "tak" på lønnsglidningen er Riksmeklingsmannens forslag pkt. VI 2 og 3.

Vilkåret for å etablere et "tak" er at lønnsglidningen i 1980 var over 3 pst. Landsorganisasjonen er fortsatt av den mening at lønnsglidningen har vært lavere og påstår derfor at vilkåret for å innføre en slik begrensning ikke er til stede.

Da partene under forhandlingene og meklingen ikke kom til enighet, brakte NAF saken inn for Arbeidsretten.

Det fremgår av Arbeidsrettens kjennelse mener LO, at saken ble avvist fordi de justeringsfaktorer som fremgår av pkt. VI, 3 ikke er uttømmende og at partene hadde forutsatt dette behandlet i det utvalg som er omtalt i samme punkt. Det fremholdes at Arbeidsretten dermed har gitt LO medhold i at det skal justeres for flere faktorer enn de som er nevnt i pkt. VI., 3. Et par faktorer utover de nevnte er det for øvrig enighet om.

LO legger derfor til grunn den lønnsglidning som er forårsaket av lokale forhandlinger. Her viser LO til at det var dette NAFs krav gikk ut på ved tariffrevisjonen i 1980 - noe som for øvrig ble bekreftet ved NAFs tilbud under tariffrevisjonen.

LO påpeker at denne forståelse av lønnsglidningsbegrepet er anvendt i den offentlige utredning av 24. mars 1977 (NOU 1977: 26). Her beskrives lønnsglidningen som den lønnsøkning som finner sted ved beslutninger på det lokale plan. I utredningen heter det f.eks. på side 18 i siste avsnitt:

"Lønnsøkning i form av lønnsglidninger avgjøres fullt ut gjennom beslutninger på det lokale plan. Som det framgår av tidligere avsnitt, kan slike justeringer være hjemlet i tariffavtaler som er inngått sentralt eller på forbundsplanet. Lønnsjusteringen fastlegges likevel gjennom forhandlinger og beslutninger på bedriftsplanet og den registreres som lønnsglidning."

LO behandler nedenfor de enkelte punkter det knytter seg uenighet til.

1. Vår oppgjøret 1980

De tre enheter som oppgjøret i 1980 bestod av, utgjorde til sammen 4 pst. LO mener at det fremgår av meklingsforslagets ordlyd at disse 3 enheter kommer til fradrag. NAF har aldri tatt forbehold om å redusere fradraget såfremt man i de enkelte forbundsområder anvender tillegget på annen måte enn Riksmeklingsmannens forslag innebærer.

2. Områder utenfor NAF-statistikken

Dette er en justering som ikke er nevnt i pkt. 3 men hvor partene er enige om at en justering må foretas fordi NAF-statistikken ikke omfatter hele tariffområdet mellom partene. Det er imidlertid ikke enighet om størrelsen av dette fradraget.

3. Overheng

LO mener at NAF har foretatt sine beregninger som om det var tale om differansene mellom kvartalsstatistikken for de 2 år, 1980 og 1979. Derved tas det med lønnsglidning som har funnet sted før 1. januar 1980. NAF er for så vidt enig i at dette følger av en slik beregning. LO mener at en slik beregning er i strid med Riksmeklingsmannens forslag. Det heter i pkt. VI., 2 uttrykkelig - og for øvrig på 2 steder i teksten - at det er lønns- glidningen i 1980 som skal legges til grunn ved beregningen. Når dette er situasjonen, sier det seg selv at det må gjøres fradrag for den lønnsglidning som har funnet sted før 1. januar 1980, mener LO. Dette overheng har LO beregnet på tradisjonell måte ved differansen mellom tallet for 4. kvartal 1979 og årsgjennomsnittet for 1979. LO mener det er vanskelig å forstå at NAF ikke aksepterer dette fradrag som har så klar forankring i Riksmeklingsmannens forslag.

4. Forbundsvis avtalte tillegg

LO understreker at disse tillegg i sin helhet er avtalt med NAF selv. Hovedtyngden av disse tillegg ble avtalt under tariffrevisjonen i samband med tilpasningen av Riksmeklingsmannens forslag på de enkelte forbunds- områder. LO har beregnet utslagene av slike tillegg til 1,2 pst., mens NAF nøyer seg med ett fradrag - nemlig erklæringstillegget i transporttariffene.

Etter LOs oppfatning har disse tillegg ikke noe med lønnsglidning å gjøre verken generelt eller i henhold til Riksmeklingsmannens forslag.

5. Lønnsøkning på grunn av arbeidsytelse

Partene har vært enige om at lønnsøkning som finner sted på grunn av større arbeidsytelse, ikke skulle omfattes av noen begrensning fremholder LO. Dette

spørsmål kom opp allerede ved oppstartingen av tariff-revisjonen i 1980 når NAF presiserte sitt prinsipielle krav. NAFs standpunkt ble for øvrig bekreftet ved det tilbud som ble fremlagt under forhandlingene. For øvrig peker LO på at det vesentlige av denne stigning ikke er forankret i stedlige avtaler men i akkordtariffer inngått mellom tariffpartene som f.eks. i byggefagene. Denne faktor er vanskelig å beregne. LO har lagt til grunn den lønnsøkning som fant sted i inntektsstoppåret 1979 da lønnsøkning i henhold til lokale avtaler ikke var tillatt, mens derimot lønnsøkning i henhold til prestasjonslønnsystemene uhindret kunne finne sted. LO har anslått tallet til 1 pst. men antar at det sannsynligvis er noe høyere.

Kontrollproblemene

LO påpeker at Arbeidsrettens avgjørelse også inneholder dom i et motsøksmål.

LO fremholder at NAF ble dømt til å fremlegge oppgaver fra bedriftene, protokoller og annet statistisk materiale som organisasjonen måtte sitte inne med.

LO mener å ha Arbeidsrettens dom for at organisasjonen har rett til å kontrollere tallene for å kunne ta stilling til om disse skal kunne legges til grunn for en beslutning om å etablere den begrensning på lønnsglidningen som NAF fortsatt krever.

NORSK ARBEIDSGIVERFORENING har i det vesentlige anført:

Oppgjørets omfang

Vi befinner oss ved årets oppgjør i en helt ny situasjon, hvor inntektsoppgjørene for skjermede grupper i den offentlige sektor og i jordbruket er gjennomført før de konkurransetsatte bedrifter har fått livsvilkårene fastsatt. Det er nødvendig å understreke at N.A.F. har tatt klart avstand fra denne fremgangsmåte. N.A.F. kan ikke godta at oppgjørene i de nevnte sektorer legges til grunn for oppgjøret LO/N.A.F. Oppgjøret mellom LO og N.A.F. står helt på egne ben, og utgangspunktet må tas i det forslag Riksmeglingsmannen fremsatte i fjor og som ble vedtatt av begge parter.

Det er ikke akseptabelt først å fastlegge den økonomiske ramme for skjermede grupper, hvor det ikke foreligger noen konkurranse eller fare for at arbeidsplasser skal gå tapt og deretter påberope dette resultatet overfor N.A.F., fremholder N.A.F. Det viktigste for N.A.F.s medlemsbedrifter er å overleve i en stadig sterkere konkurranse fra utlandet, både når det gjelder eksportbedrifter og de bedrifter som konkurrerer med importvarer. Bli'r bedriften slått ut, går også arbeidsplassene tapt. Partene i de konkurransetsatte bedrifter har derfor en felles interesse i å trygge sitt eksistensgrunnlag.

I VI, pkt. 1, siste setning i Riksmeglingsmannens forslag fra i fjor, heter det at partene er enige om den målsetting at man for årene fremover, dvs. fra og med 1981, skal ha som utgangspunkt å bedre konkurransesituasjonen. Med denne bestemmelse i Riksmeglingsmannens forslag har man for første gang fått fastlagt en total økonomisk ramme for et oppgjør, nemlig at man skal søke å bedre konkurransevnen. LO har ved flere anledninger overfor myndigheter og allmennheten uttalt og bekreftet at vi ved dette oppgjør må innrette oss slik at konkurransevnen sikres. Det samme har for øvrig regjeringen Harlem Brundtland gjort, først i tiltredelseserklæringen og senere ved en rekke anledninger fremholder N.A.F.

Det er ved behandlingen av den foreliggende tvist nødvendig å foreta en selvstendig vurdering av konkurranseutsatte bedrifters stilling, understreker N.A.F.

Hovedtrekk i den økonomiske utvikling

Etter flere år med store underskudd i utenriksøkonomien og sterk økning i utenlandsgjelden, fikk vårt land på grunn av oljeinntektene på ny et overskudd på driftsbalansen med utlandet i 1980 på ca. 5 milliarder kroner.

Som oljeproduserende land står vi i en gunstigere stilling enn mange andre vestlige land. Men den foreliggende tvist gjelder de tradisjonelle næringer, i første rekke industri og bergverk, som ikke kan leve av oljeinntektene og som er henvist til å klare seg selv i en til dels meget sterk konkurranse påpeker N.A.F.

N.A.F., LO og Regjeringens felles målsetting har vært å bringe norsk industri tilbake til samme relative posisjon overfor de viktigste av våre konkurrentland som vi hadde i begynnelsen av 1970-årene. Ved inntektsstoppens innføring hadde vi tapt noen og tredve prosent i forhold til 1970. Da inntektsstoppen opphørte pr. 1.1.1980 hadde vi gjenvunnet en del, slik at avstanden var blitt redusert til ca. 20 prosent. Prosenttallene refererer seg til lønnskostnader pr. produsert enhet.

Når det gjelder utviklingen i 1980, peker Det tekniske beregningsutvalg (s. 45) på at brutto-nasjonalproduktet i OECD under ett gikk ned med 3/4 pst. fra første til annet halvår i fjor.

I revidert nasjonalbudsjett 1981 heter det (s. 6):

"Brutto-nasjonalproduktet hos våre viktigste handelspartnere er anslått å avta fra 1980 til 1981 med 1/2 pst."

"Nedgangen i industriproduksjonen i de samme landene antas å bli enda sterkere - ca. 2 1/2 pst., men med mulighet for en meget moderat oppgangstendens i annet halvår."

Vår industri og den tradisjonelle bergverksdrift hadde en årlig økning i produksjonen på 4,6 prosent

i årene 1970 til 1974, mens det inntraff en nedgang på 1,2 pst. pr. år fra 1974 til 1977. Fra 1977 til 1980 var det gjennomsnittlig en økning i produksjonen på 0,6 pst. I det reviderte nasjonalbudsjett regner man nå med en nedgang i 1981 på 0,4 pst. Dette innebærer at bruttoproduktet i industrien målt i volum er omtrent 3 pst. lavere enn i 1974.

Når det gjelder brutto-nasjonalproduktet hos våre handelspartnere ventes dette å gå med med 0,4 pst., mens Norge venter en oppgang på 0,5 pst.

Den svake vekst hos våre handelspartnere ytrer seg også ved at prognosen for vår eksport av tradisjonelle varer viser en volumnedgang på om lag 2 pst. fra 1980 til 1981. Prisutviklingen i OECD-landene økte fra 1979 til 1980. For våre handelspartnere var stigningen i konsumprisindeksen fra 1979 til 1980 11,4 pst. Stigningen er imidlertid blitt dempet, og for 1981 regner man med litt over 9 pst. og i 1982 en ytterligere nedgang.

For Norges vedkommende er bevegelsen derimot stadig i oppadgående retning. Vi hadde en gjennomsnittlig stigning i konsumprisindeksen i 1980 på 10,9 pst., og i de første 4 måneder av 1981 var stigningen ca. 14½ pst., sammenlignet med samme tidsrom i fjor.

Med hensyn til arbeidsløsheten, har vi unngått den sterke økning som mange andre land har hatt, selv om også vi nå registrerer en økning.

Når den registrerte arbeidsløshet ikke er høyere, henger det også sammen med de omfattende selektive støttetiltak som stadig opprettholdes. Ifølge det reviderte nasjonalbudsjett utgjorde de samlede bevilgninger til industriformål i 1980 2 330 millioner kroner. Dette gjelder både tilskudd og lån til private og statseide industribedrifter. Til tross for Regjeringens gjentatte uttalelser om nødvendigheten av å trappe ned de selektive støttetiltak, er bevilgningen for 1981 blitt øket til 3 milliarder kroner. Det er neppe tvil om at mange store industribedrifter ville måtte nedlegge hvis denne støtte ble tatt bort. Forutsetningen for å gjøre dette må være at man reduserer kostnadene og gjør bedriftene konkurransedyktige uten offentlig støtte.

I 1981 ventes en ytterligere økning av våre eksportinntekter på olje og gass til 44½ milliarder kroner, men likevel vil vi få et underskudd på driftsbalansen med utlandet.

Grunnen til dette er at andre poster viser et stigende underskudd - med andre ord, den tradisjonelle eksport og import utvikler seg i ugunstig retning. Vi opprettholder et for stort indre forbruk som skaper økende import, og våre eksportnæringer taper terreng i utlandet, fremholder N.A.F.

Motkonjunkturpolitikken var basert på to viktige forutsetninger: For det ene at konjunkturedgangen ble kortvarig, for det annet at vi brukte fremtidig oljeinntekter på forskudd. Virkningen var nemlig et stort underskudd i utenriksøkonomien og stigende utenlandsgjeld, som gikk til å finansiere økningen i det indre private og offentlige konsumet. Dette ble gjort i tillit til at fremtidige oljeinntekter skulle gi overskudd i utenriksøkonomien og grunnlag for å tilbakebetale utenlandsgjelden. Det har, som kjent, vist seg at dette har gått meget langsomt.

Motkonjunkturpolitikken førte dessuten til et sterkt press på lønningene, som bidro til å forverre konkurranseevnen.

Ved en slik motkonjunkturpolitikk beskyttet man med andre ord arbeidsplassene på kort sikt, men skapte stigende fare for arbeidsløshet på lengre sikt, fremholder N.A.F.

Når det hevdes i LO's prosedyre at vi har hatt en sterk produksjonsvekst og økning i sysselsettingen, er dette med andre ord ikke uttrykk for noen sunn økonomisk utvikling. Dessuten har produksjonsveksten og økningen i sysselsettingen vesentlig funnet sted i den offentlige sektor, og til dels i privat tjenesteyting. En økning i antall arbeidsplasser i den offentlige sektor gir ikke grunnlag for å heve lønningene i industri og bergverk - snarere tvert imot.

Når det hevdes at hovedproblemet i første rekke er manglende etterspørsel er dette å sette tingene på hodet. Problemet er tvert imot at vi har et alt for stort etterspørselspress, som ligger bak både prisstigning og lønnsøkning, anfører N.A.F. Dette henger blant annet sammen med det enorme underskudd i statsbudsjettet på ca. 18 milliarder kroner. At det skulle være nødvendig å stimulere etterspørselen med nye lønnstillegg, er derfor ikke riktig fremholder N.A.F.

Brutto-nasjonalproduktet ventes å stige med ½ pst. i 1981. Det som kalles Norges disponible realinntekt, forutsettes imidlertid å gå ned med ½ pst. Dette skyldes vesentlig at underskuddet på rente- og stønadsbalansen med utlandet øker.

En nedgang i landets disponible realinntekt innebærer at vi ikke får noen økning i ressurser som kan brukes til å heve levestandarden ytterligere. Tvertimot vil de disponible ressurser gå ned, og med en økning i befolkningen på ca. ½ pst. blir nedgangen i disponible ressurser pr. innbygger ca. 1 pst.

Det kan være grunn til å sitere hva langtidsprogrammet sier om denne utvikling:

"1960- og 1970-årenes politikk bygget på forutsetningen om høy økonomisk vekst og gode muligheter for avsetning av produksjonen. For 1980-årene er disse forutsetningene ikke lenger tilstede, hverken internasjonalt eller nasjonalt. Trass i dette, har mange fremdeles forventninger om like stor økning i kjøpekraften, og offentlige ytelser som tidligere".

LØNNSUTVIKLING, HERUNDER LØNNSGLIDNING-DISPONIBEL REALINNTEKT

Lønnsutviklingen er beskrevet i kapittel 2 i utredningen fra Det tekniske beregningsutvalg.

På side 17 i tabell 2a belyses lønnsutviklingen for industriarbeidere. Tabellen viser at lønnsøkningen ble betydelig redusert i 1979. Dette skyldes lønnsstoppen. For 1980 inntraff imidlertid en gjennomsnittlig økning på 10,1 %.

Tabellen viser også at det i tillegg til den direkte lønn kommer indirekte personalkostnader på vel 40 %. Dette bringer bedriftens lønnskostnader pr. timeverk opp i kr 55,62 i 1980.

Norsk Arbeidsgiverforening viser også til tabell 2b på side 18, som inneholder en beregning av tariffmessig lønnsøkning og lønnsglidning fra år til år. Tabellen viser at lønnsglidningen har vist en sterkt økende tendens i 1980. Fra 4. kvartal 1979 til 4. kvartal 1980 er det beregnet en lønnsglidning på 8,8 % for voksne menn. Dette er det høyeste tall som noen gang er beregnet. Den foreløpigelønnsindeks fra Statistisk Sentralbyrå for 1. kvartal 1981 tyder på at glidningen fra 1. kvartal 1980 fortsatt var av denne størrelse.

Det er altså den sterke lønnsglidning som har medført at den totale lønnsøkning i 1980 oversteg 10 %. Dette er ca. 5 ganger så sterk økning som produktivitetsøkningen. For 1980 er det beregnet at produktiviteten i industrien økte med ca. 2 %, men prognosene for 1981 regner med bare $\frac{1}{2}$ % økning. Hvis lønnsøkningen fortsetter i samme takt som i 1980, vil det nødvendigvis føre til et enda sterkere prispress enn i fjor.

I forbindelse med Landsorganisasjonens krav om lavlønns tillegg har det interesse å se nærmere på lønns-spredningen og hvordan denne har utviklet seg. En bransjevis oversikt over det relative lønnsnivå for voksne menn er gjengitt i tabell 2e, side 23 i Beregningsutvalgets rapport. Når man ser på statistikken for 3. kvartal i hvert av de siste 5 - 6 år, viser tabellen at lønnsstrukturen er forholdsvis stabil. Fra 1979 til 1980 er det endel bransjer som har forbedret sitt relative lønnsnivå sammenlignet med industriens gjennomsnitt, men det er også endel bransjer som er gått noe ned. Svingningene er imidlertid forholdsvis beskjedne. Tallene for 3. kvartal 1980 inkluderer de generelle tillegg og lavlønns tillegg som ble gitt ved tariffoppgjøret i fjor. I 4. kvartal kom dessuten garantitillegget fra 1. oktober for de bedrifter som hadde et lønnsnivå under 85 % av gjennomsnittet. Det må antas at den utjevne effekt både av lavlønns tilleggene og garantitilleggene forplanter seg videre i 1981 ved et sterkere overheng enn for gjennomsnittet. I denne forbindelse peker NAF på at Beregningsutvalget på side 33 har foretatt en spesiell beregning av lønnsveksten for en lønns-tager med årslønn på 60 000 kroner i 1980. Utvalget kommer til at vedkommende fikk en lønnsvekst fra 1979 til 1980 på om lag 15 %.

Det kan neppe være tvil om at dette gir et adskillig større overheng i 1981 enn gjennomsnittet, fremholder NAF.

I de seinere år har interessen når det gjelder lønnsutviklingen særlig knyttet seg til begrepet disponibel realinntekt og utviklingen i denne. I tabell 5b, side 34 i Beregningsutvalgets rapport, finner man en oversikt over utviklingen fra 1970 til 1980. Tabellen viser at industriarbeidere som var enslige, fikk en viss nedgang i disponibel realinntekt fra 1979 til 1980, mens ektepar med barn fikk en svak stigning.

Når det gjelder ledende funksjonærer i industrien, var det negative tall så og si over hele linjen, og størst nedgang for de høyeste inntektene.

INDUSTRIENS KONKURRANSEEVNE

Både i Beregningsutvalgets rapport og i Revidert nasjonalbudsjett (tabell 1.4, s 19) er utviklingen i vår konkurransevne belyst ved en indeks for lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri i forhold til våre viktigste handelspartnere. De ferskeste tall som foreligger er fra Revidert nasjonalbudsjett, og viser at indeksen steg fra 1970 til 1977 med 35,8 %. Dette betyr at kostnadsøkningen for Norges vedkommende var 35,8 % sterkere enn gjennomsnittet hos våre handelspartnere. I 1978 og 1979 - under inntektsstoppen - inntraff en viss bedring, og tallet kom ned i 21,5. Bedringen er imidlertid stoppet opp, idet indekstallet for 1980 var omtrent uforandret.

Den sterke relative kostnadsøkning for norsk industri har utvilsomt bidratt til å svekke konkurransevnen. I flere år har det vært myndighetenes klare målsetting å rette på dette.

Denne målsetting kommer også til uttrykk i det vedtatte meglingsforslag fra 1980, hvor det som felles forpliktelser heter i VI, pkt. 1, siste setning:

"Partene er videre enig om at det må være en målsetting at man for årene fremover har som utgangspunkt å bedre vår konkurransesituasjon."

I revidert nasjonalbudsjett heter det på s. 21-22:

"Et hovedproblem ved gjennomføringen av det økonomiske opplegget for 1981 knytter seg til utviklingen i priser, kostnader og konkurranseevne. Dette gjelder både målene for disse økonomiske hovedstørrelsene i inneværende år, men kanskje like mye utviklingen på noe lengre sikt. Hvis vi på mer varig basis kommer i utakt med våre handelspartnere, vil dette føre til en rask nedbygging av vårt konkurranseutsatte næringsliv og at målet om full sysselsetting og arbeid for alle kan komme i fare, jfr. omtalen i Langtidsprogrammet. Den økonomiske politikken må derfor rettes inn mot at den sterke kostnadsveksten dempes, og at produktivitetsveksten økes, slik at den nåværende utvikling i vår konkurranseevne kan snus."

Når det gjelder utviklingen i 1981, foreligger det en prognose fra en arbeidsgruppe bestående av representanter for Finansdepartementet, LO og NAF.

Det fremgår av beregningene at man hos våre handelspartnere venter en økning i lønnskostnader pr. produsert enhet på vel 8 pst. fra 1980 til 1981. Da man dessuten må regne med en svak produktivitetsøkning i Norge på ca. ½ pst., betyr dette at lønnsveksten i norsk industri ikke må overstige 8½ pst. fra 1980 til 1981 hvis man skal unngå en ytterligere forverring av vår konkurranseevne. Dette er altså en økonomisk ramme som inkluderer såvel overheng fra 1980 som andre elementer, først og fremst lønnsglidning i 1981, men også andre ting, blant annet økning i feriegodtgjørelse fra 1. mai i år. I forbindelse med disse beregninger har det vært en del diskusjon om utviklingen i valutakursene og den norske kronens stilling. Fra LO's side er det hevdet at vi må bygge på den gjennomsnittlige kronekurs i februar 1981, som lå ca. 2½ pst. lavere enn i 1980. Henvisningen til at vi bygget på kronekursen i februar måned i 1980, betyr ikke at dette er noen fast regel. Vi la i fjor til grunn kroneprisen i februar fordi den harmonerte med hva som på det tidspunktet fortonet seg som det sannsynlige resultat på årsbasis. I år har vi konstatert at kursutviklingen har vært helt anderledes enn den var i 1980. Det avgjørende må fortsatt være hva som sannsynligvis kan gi det riktige resultat.

Det er på det rene at februarkursen representerte et bunnpunkt og at kronens side den tiden steget med 1,5 pst.

Selv om LO's forutsetning mot formodning skulle slå til, så vil LO's krav likevel gi en betydelig svekkelse av konkurranseevnen.

Ellers fremholder N.A.F. at man i tariffoppgjør tidligere aldri har bevilget seg tilflegg ut fra spekulasjoner over senking av verdien på den norske krone. Det må heller ikke gjøres nå, blir det fremholdt. Skulle LO's spekulasjoner mot formodning slå til, får man ta hensyn til utviklingen ved hovedoppgjøret til neste år.

Konsekvensen av at konkurranseevnen er svekket, kan belyses ved tall for utviklingen i våre markedsandeler. I Beregningsutvalgets rapport, side 49, er det gjengitt slike beregninger for vår eksport i tabell 7 d, og for vår import-konkurrerende industri i tabell 7 e. Utvalget kommenterer selv resultatene slik:

"Etter å ha tapt markedsandeler i betydelig omfang gjennom de foregående deler av 1970-årene, stanset trolig nedgangen opp i 1978 og 1979, slik det fremgår av tabellene 7 c og 7 d. Foreløpige beregninger tyder på at det i 1980 på ny fant sted en nedgang."

Utvalget peker imidlertid også på at tradisjonell norsk vareeksport i stor grad består av konjunkturfølsomme råvarer og halvfabrikata som reagerer raskt på omslag i de internasjonale konjunktorene.

De vanskelige år som industrien har gjennomlevet med svekket konkurranseevne og tap av markedsandeler, har gitt seg utslag i svekket økonomi. Det foreligger ikke regnskapsresultater for industrien som helhet i 1980, men ved årsskiftet foretok Statistisk Sentralbyrå en rundspørring som belyser situasjonen. Etter denne undersøkelse kan vi anslå at 15 - 16 pst. av samtlige arbeidsplasser i industri og bergverk befant seg i bedrifter som hadde underskudd i 1980. Dette betyr ca. 60 000 arbeidsplasser. Mange av disse

bedrifter oppga at de også hadde underskudd i 1979. Det er selvsagt mange bedrifter som hadde tilfredsstillende resultat i 1980, men det forhindrer ikke at temmelig mange tusen arbeidsplasser var og er truet, understreker N.A.F.

Problemet kan også belyses med antall konkurser, som steg fra ca. 500 i 1976 til 800 i 1979. I 1980 gikk tallet ned til 765, men dette er likevel langt høyere enn det vanlige. Tall for 1. kvartal 1981 viser at antallet konkurser på ny er i stigning. Det ble nemlig registrert 199 konkurser i 1. kvartal, hvilket kan bety bortimot 800 for året som helhet hvis de øvrige kvartaler ligger på samme nivå.

I møte i Kontaktutvalget med Regjeringen ble N.A.F. i forbindelse med fremleggelsen av forslaget til statsbudsjett av statsminister Nordli spurt om N.A.F. ved tariffoppgjøret våren 1981 ville legge til grunn Regjeringens forutsetninger om sosial profil. Til dette svarte N.A.F. at minioppgjøret mellom LO og N.A.F. sto på egne ben og at grunnlaget for forhandlingene var Riksmeglingsmannens av begge parter vedtatte forslag fra 1980. På den annen side ga N.A.F. uttrykk for at skattelempe vil ha samme virkning som lønnstillegg og at N.A.F. for såvidt var innstilt på å ta hensyn til reduksjon som måtte bli vedtatt i den personlige beskatning.

Når det gjelder Regjeringens forutsetning om en sosial profil, er å bemerke at N.A.F.'s tariffavtaler allerede har en slik profil innebygget. Dette følger av de høye lavlønnstillegg og garantitillegg i 1980, som gir ekstra store overheng i 1981 for de lavlønt. En økning i årsinntekten på kr. 7 500,- ble av Regjeringen lagt frem som et regneeksempel. Det ble i nasjonalbudsjettet presisert at det ikke var uttrykk for Regjeringens målsetting. N.A.F. siterer fra nasjonalbudsjettet:

"Det understrekes at den tallmessige forutsetningen ikke gir uttrykk for at Regjeringen har tatt standpunkt til hva som er en forsvarlig ramme for lønnsøkning. En forutsetter derfor at partene ikke legger vekt på disse tallmessige forutsetningene når de drøfter den samlede ramme for lønnsøkningene, men at partene tar sikte på å gi lønnsutviklingen en slik sosial profil."

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor fremholder N.A.F. at man ikke på noen måte har følt seg bundet av tallet 7 500. N.A.F. bygger på Regjeringens egen uttalelse i nasjonalbudsjettet om at ansvaret for å bremse kostnadsøkningen nå ligger på organisasjonene.

Det statsoppgjøret som er gjennomført tyder imidlertid på at Regjeringen selv ikke har maktet å leve opp til sin egen målsetting. N.A.F. tenker da ikke på den sosiale profil som er gjennomført, men på den totale økonomiske ramme. Denne ramme er på 10,5 pst. fra 1980 til 1981.

Ifølge revidert nasjonalbudsjett utgjør den gjennomsnittlige lønnsvekst for de statsansatte 9 286 kroner fra 1980 til 1981. Av dette utgjør 2 pst. kompensasjon for mindre lønnsutvikling eller etterslep i forhold til privatsektoren. Hvis dette trekkes fra, blir økningen ca. 7 500 kroner. Man kan imidlertid ikke trylle bort disse 2 pst. på denne enkle måte, for den faktiske økning er 9 286 kroner og ikke 7 500.

I tillegg til dette kommer en bestemmelse om indeksregulering hvis Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks pr. 15. september 1981 overstiger 126,5. Det kan neppe være tvil om at denne grense vil bli overskredet, og hvilke nye lønnstillegg dette vil føre til, er umulig å si på forhånd.

Alt i alt er det imidlertid ingen tvil om at hvis rammen for statsoppgjøret også skulle legges til grunn for den private sektor, så ville det medføre en vesentlig svekkelse av industriens konkurransevne fremholder N.A.F.

KRAV OG MOTKRAV

I en oppsummering som LO har foretatt av sine egne krav, blir målsettingen uttrykt således:

1. Sikre kjøpekraften
2. Dempe prisstigningen
3. Vedlikeholde konkurransevnen og sikre den fulle sysselsetting.

N.A.F. peker i denne forbindelse på at LO har forpliktet seg til å søke å bedre konkurranseevnen, ikke bare vedlikeholde den. Derneft må N.A.F. med en gang konstatere at LO's tre mål ikke kan oppnås samtidig. Det fremgår også av den nærmere konkretisering av kravene at de fører til en lønns- og kostnadsøkning som må skape sterk prisstigning og en vesentlig svekkelse av konkurranseevnen. I valget mellom disse tre mål har LO prioritert kjøpekraften og gitt de andre hensyn lavere prioritet. Når det gjelder kjøpekraft, understreker N.A.F. at Riksmeglingsmannens forslag intet inneholder om opprettholdelse av kjøpekraft i annet avtaleår, kun om bedring av konkurranseevnen.

Kravet er beregnet til 10 pst. lønnsøkning. Det kommer imidlertid ting i tillegg som gjør at de 10 pst. må høynes.

Kravene er basert på en prisstigning fra 1980 til 1981 på 11,5 pst. Da prisstigningen antas å bli sterkere, er det - hvis prisene stiger ut over 11,5 pst. - kommet krav om en indeksregulering på basis av konsumprisindeksen pr. 15. september 1981, med 125,0 som den røde strek. Hvis LO ikke får en slik indeksklausul, vil lønnskravet bli justert på basis av en forutsetning om 14 pst. prisstigning fra 1980 til 1981. Kravet om generell lønnsøkning vil i så fall bli hevet fra kr. 7 500 som er 9,5 pst., til kr. 9 800, som er 12,4 pst., beregnet på et gjennomsnitt av snaut kr. 80 000 i årsinntekt. Med tillegg av 0,8 pst i justert lavlønns tillegg gir dette en samlet kostnadsøkning på 13,2 pst. pr. årsverk fremholder N.A.F.

Da prisstigningen fra 1980 til 1981 etter utviklingen de senere måneder åpenbart vil bli minst 14 pst., må vi kunne legge til grunn at en indeksbestemmelse vil gi minst samme utslag i kostnadsrammen for 1981 som en forhøyelse av kravene pr. 1/4, med andre ord minst øke kostnadsrammen til 13,2 pst. En annen dyster konsekvens av bestemmelsen om indeksregulering på basis av indekstallet pr. 15. september som offentliggjøres i oktober, er at den vil lede til en betydelig høyere nivåheving enn om kompensasjonen skulle gis fra 1. april, og følgelig større overheng i 1982.

Det kommer imidlertid enda en post til i kostnadsbudsjettet, nemlig økningen av feriegodtgjørelsen som slår ut med 0,3 pst. i 1981. LO hevder at den ikke skal tas med i kostnadsrammen. Begrunnelsen er at belastningen ved én feriedag mest sannsynlig vil bli oppveiet ved øket produktivitet. Rent bortsett fra at det antagelig ikke vil skje, er som kjent situasjonen den at ferien først kommer i 1982, mens bedriftene må sette av feriegodtgjørelse allerede i 1981. En eventuell øket produktivitet på grunn av ferieutvidelse kommer altså først i 1982. Følgelig må vi plusse ytterligere 0,3 pst. på i den totale ramme for LO's krav. Dermed er vi oppe i 13,5 pst understreker N.A.F.

Når det gjelder lavlønsordningen, har vi derimot en forpliktelse til å foreta de nødvendige justeringer for å bringe balanse i regnskapet og en 50/50-fordeling på de to parter av kostnadene. N.A.F. har under meglingen lagt fram et forslag om at arbeidsgivernes bidrag, som er inntil 88 øre pr. time i lavløns- og garantitillegg, blir hevet til maksimum 106 øre fra 1. april 1981. Videre må bidraget heves ytterligere til kr. 2,00 fra 1. oktober 1981. Disse endringer vil slå ut i kostnadsrammen for 1981 med 0,1 pst.

Etter N.A.F.'s beregninger må arbeidernes bidrag heves fra 1. oktober 1981 fra 19 til 33 øre pr. time som trekkes i arbeidernes lønn. Når det gjelder lavlønsordningen og de justeringer som er forutsatt i Riksmeklingsmannens forslag i 1980 sier LO i sin prosedyre at partene skal avklare dette uten Rikslønnsnemndas bistand. N.A.F. har tatt disse justeringene med i påstanden og ønsker altså at disse spørsmål skal avgjøres samtidig med de andre spørsmål som er oppe til behandling.

Det vedtatte meglingsforslag fra ifjor inneholder en klar forpliktelse til å innføre et tak på lønnsglidningen hvis det kan konstateres at lønnsglidningen i løpet av 1980 var over 3 pst. i gjennomsnitt. Det er i meglingsforslaget gitt anvisning på hvordan beregningen av lønnsglidningen skal gjennomføres, nemlig ved å trekke ut off-shoretilllegg, tillegg for ulempe m.v., og virkninger av strukturelle forskyvninger i det statistiske materiale. Det ble under forhandling og megling heller ikke

oppnådd enighet om hvordan beregningen skulle foretas, og saken ble som kjent bragt inn for Arbeidsretten. I rettens kjennelse av 22. mai 1981 ble saken med 4 mot 3 stemmer avvist uten realitetsbehandling.

Ved Rikslønnsnemndas behandling av tariffoppgjøret i 1978, ble N.A.F.'s krav om et tak på lønnsglidningen av prinsipielle grunner ikke tatt til følge. Rikslønnsnemnda fant at dette ville være en nyskapning som det ikke ville være riktig å gjennomføre ved en kjennelse i nemnda.

Situasjonen er nu forandret, idet selve prinsippet er vedtatt i meglingsforslaget fra ifjor. N.A.F. mener derfor at Rikslønnsnemnda har en plikt til å foreta en vurdering av hvorvidt lønnsglidningen i 1980 var over 3 pst., og en plikt til - hvis svaret er ja - å gjennomføre et tak på glidningen. Når det gjelder beregning av lønnsglidningen for 1980, viser N.A.F. til Arbeidsrettens kjennelse, side 3 - 5, hvor beregningsmåten er illustrert ut fra de to parters fortolkning. N.A.F. hevder at lønnsglidningen ligger klart over 3 pst. ifjor.

For lavlønnsfagene som i særlig grad er avhengig av priskompensasjon, vil lavlønnskravene medføre en kostnadsøkning på opptil 16-17 pst. Dette kan umulig bidra til å dempe prisstigningen. Tvert imot.

Med en ramme på 8,5 pst., som tilsvarer uforandret konkurransevne, vil resultatet utvilsomt bli en vesentlig forverring understreker N.A.F.

I rammen på 8,5 pst. er inkludert det såkalte overheng, dvs. ettervirkning av tillegg gitt i løpet av fjoråret. Det er uenighet mellom partene om hvor stort dette overheng er, idet LO er kommet til 5,2 pst. og N.A.F. til 6,3 pst. Med et overheng på 6,3 pst. fratrukket den totale ramme på 8,5 pst. står det til disposisjon for året 1981 2,2 pst. Herfra må trekkes økningen i feriegodtgjørelse fra 1. mai 1981, som slår ut på året som helhet med 0,3 pst. Til rest står 1,9 pst.

Selv om det ikke blir gitt noen nye tillegg i 1981 ved tariffoppgjøret, er det klart at lønnsglidningen vil spise opp det som står til disposisjon og atskillig mer enn det. Vi

må derfor se i øynene at målsettingen å bedre konkurranseevnen allerede er forspilt for 1981. Desssto viktigere vil det være å oppnå bedring i årene fremover. Vi må derfor ikke legge grunnlaget for en nivåheving i løpet av året som skaper et nytt og stort overheng i 1982 anfører N.A.F.

Ved dette oppgjør er det følgelig ikke rom for noen nye tillegg, og heller ikke bestemmelse om indeksregulering til høsten.

Når det gjelder lavlønskravene, viser N.A.F. til at det er innebygget en sosial profil i oppjøret fra ifjor, lavtlønnstillegg og garantiordning, og N.A.F. ser derfor ingen grunn til å gjennomføre noen nye lavlønnstillegg pr. 1. april 1981.

Når det gjelder kravet om indeksregulering, er dette ikke bare et brudd med de økonomiske realiteter, men det er også i strid med den reguleringsbestemmelse som vi fikk ifjor. Som det fremgår av meglingsforslaget, VII, er det tale om eventuell lønnsregulering pr. 1. april 1981. Denne reguleringsbestemmelse avløste i sin tid de gamle indeksbestemmelser som knyttet lønsspørsmålet til konsumprisindeksen. Det har aldri vært meningen at man med denne nye utforming av reguleringsbestemmelsen skulle åpne adgang til dessuten å innføre en indeksbestemmelse i tariffperioden.

I og med at N.A.F.'s påstand går ut på at det ikke skal gis nye tariff tillegg i 1981, er det egentlig ikke nødvendig å foreta noen vurdering av tidspunktet for ikrafttreden. N.A.F. vil imidlertid påpeke at dette oppjøret er blitt utsatt mot N.A.F.'s vilje, idet utsettelsen er blitt påtvunget organisasjonen av myndighetene og LO. Dersom Rikslønnsnemnda skulle være av den oppfatning at konkurranseevnen ikke vil lide ved nye tillegg, må disse under ingen omstendighet gis med tilbakevirkende kraft fra 1. april i år. Etterbetaling av lønnstillegg er alltid til stor ulempe for bedriftene, og ulempen øker jo lengre avgjørelsen blir utsatt. I denne sak dreier det seg om en utsettelse på et helt kvartal. N.A.F. krever derfor at eventuelle nye reguleringer først kan gjennomføres fra 1. juli i år. Dette gjelder også N.A.F.'s forslag til justering av lavlønsordningens satser, dvs. den omtalte heving av arbeidsgivernes bidrag fra 88 øre til 106 øre pr.

1. april. Forslaget blir derfor endret til en heving fra 88 øre til 112 øre fra 1. juli 1981. Dette skulle gi samme bidrag for de resterende 3 kvartaler av annet avtaleår.

Vi driver i retning av en økende inflasjon hvis vi ikke ser alvorret i øynene og setter bremsene på. Dette betyr også at vi får økede vanskeligheter med å opprettholde full sysselsetting og trygge arbeidsplasser. I Langtidsprogrammet tales det om en forståelseskrise fordi forventningene langt overstiger de realøkonomiske ressurser. Hvis det skal lykkes å komme over denne krise, er det nødvendig å omsette ord i handling. Et sted må man begynne å treffe upopulære beslutninger, for problemene blir ikke forstått hvis man hele tiden dekker over dem med ettergivenhet. Hvis vi fortsetter med det, blir de fagre målsettinger i Nasjonalbudsjettet og Langtidsprogrammet bare tomme ord, fremholder N.A.F.

RIKSLØNSNEMNDAS BEMERKNINGER

Tvisten gjelder ca. 250 000 arbeidstakere som omfattes av tariffavtaler mellom LO og N.A.F. Det vedtatte meklingsforslag fra tariffoppgjøret i 1980 inneholder i pkt. VII en reguleringsbestemmelse for 2 avtaleår.

Reguleringsbestemmelsen har denne ordlyd:

"Før utløpet av 1. avtaleår (1. april 1981) skal det opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår. Endringene i tariffavtalene for 2. halvår tas stilling til i LOs Representantskap og N.A.F.s Centralstyre.

Hvis partene representert ved N.A.F.s Centralstyre og LOs Representantskap ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning, si opp de enkelte tariffavtaler med 1 månedes varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1981) for å søke gjennomført en lønnsregulering innen den ramme som er angitt ovenfor."

Det vedtatt meklingsforslaget inneholder også en bestemmelse om lønnsglidning - VI sålydende:

1. N.A.F. og LO er enige om at det er nødvendig å styrke produktiviteten i norsk arbeidsliv for å bedre bedriftenes konkurransevne og dermed sikre sysselsettingen. Hovedorganisasjonene vil derfor understreke at avtaler som medfører regulering av fortjenstenivået skal knyttes til bedriftenes reelle økonomiske stilling og produktivitetsutvikling. Partene er videre enige om at det må være en målsetting at man for årene fremover har som utgangspunkt å bedre vår konkurransesituasjon.
2. Lønnsglidning er definert som fortjenesteutvikling som ikke direkte følger av de sentrale lønnsforhandlingene. Generelt tillegg, lavlønns tillegg og garantit tillegg er således ikke å anse som lønnsglidning. Partene er enige om at lønnsglidningen i løpet av 1980 ikke skal overstige 3 pst. i gjennomsnitt. Partene vil i fellesskap nøye følge denne utvikling, se pkt. 3. I denne forbindelse er partene enige

om at det i tillegg til de sentrale forhandlinger i avtaleperioden bare skal være adgang til lokale forhandlinger én gang i hvert avtaleår, og dersom lønnsglidningen i 1980 blir større enn 3 pst. i gjennomsnitt, skal det for 2. avtaleår innføres et "tak" på glidningen. Størrelsen på dette "taket" blir i så tilfelle å forhandle om sentralt pr. 1. april 1981.

Grunnlaget for beregningen av lønnsglidningen er LO/N.A.F.- området eksklusive offshoretilllegg.

Protokolltilførsel:

N.A.F.s forhandlere vil understreke at en gjennomsnittlig lønnsglidning på 3 pst. i 1980 ikke må gi aksellerende utvikling i 2. halvår. Det er spesielt viktig å begrense lønnsglidningen mot slutten av året for å hindre et stort overheng i 1981.

3. Lønnsøkning blir statistisk i noen tilfelle registrert som lønnsglidning på grunn av stukturelle forskyvninger i statistikken ved overgang av arbeidstagere fra bedrifter med lavere til høyere fortjeneste, økt bruk av ulempe tillegg m.v. LO og N.A.F. er enige om å sette ned et utvalg som nærmere analyserer endringer i fortjenesteforholdene som fremgår av kvartalsstatistikken for arbeidere i det private arbeidsliv. Utvalget vil også nøye følge lønnsutviklingen i bedriftene gjennom perioden, se punkt 2. Det forutsettes at begge parter har samme tilgang til det statistiske materialet."

Spørsmålet om størrelsen på lønnsglidningen i 1980 og innføring av lønnsglidningstak ble drøftet av partene i forhandlingene og under meklingen uten at det lyktes å komme til enighet. Tvisten mellom N.A.F. og LO om uttrykket "lønnsglidning" ble av N.A.F. ved stevning av 6. april 1981 brakt inn for Arbeidsretten. Under dissens avviste Arbeidsretten saken idet flertallet, som LO, mente at tvisten var en interessetvist.

I et motsøksmål fikk LO enstemmig medhold i at den på anmodning skulle få fremlagt oppgaver fra de enkelte bedrifter, protokoller og annet statistisk materiale som N.A.F. sitter inne med, i forbindelse med forhandlinger om

etablering av "tak" på lønnsglidningen i 2. avtaleår. Arbeidsrettens forutsatte at materialet ble behandlet på betryggende måte av hensyn til taushetsplikten.

Etter at Rikslønnsnemnda hadde påbegynt behandlingen av de omtvistede spørsmål i saken mellom LO og N.A.F. sendte LO 12. juni følgende brev til N.A.F.:

"N.A.F.s plikt til dokumentasjon i samband med lønnsutviklingen i den enkelte bedrift"

Vi viser til Arbeidsrettens dom av 22. mai 1981 der N.A.F. i motstrøket ble dømt til "i forbindelse med forhandlingene om etablering av "tak" på lønnsglidningen i 2. avtaleår på anmodning fra LO å fremlegge oppgaver fra de enkelte bedrifter, protokoller og annet statistisk materiale som organisasjonen måtte sitte inne med." Når det nå vises seg at N.A.F. overfor Rikslønnsnemnda fastholder kravet om "tak", må vi i henhold til dommen kreve å få tilgang på materialet.

For å kunne skille mellom lønnsutviklingen som etter Riksmeklingsmannens forslag og med bakgrunn i Arbeidsrettens kjennelse kan karakteriseres som lønnsglidning, må LO berøre at N.A.F. oversender lister som viser lønnsutviklingen i den enkelte bedrift. Materialet må være så vidt detaljert at det gir slike opplysninger om den enkelte bedrift som følger av de statistiske oppgavene for tariff- og lønnsstatistikk.

På bakgrunn av slike lister for hvert enkelt kvartal fra 4. kvartal 1979 til og med 4. kvartal 1980 må LO få mulighet til å vurdere det statistiske materialet i samarbeid med de berørte fagforbund. I den utstrekning N.A.F. ikke kan legge fram protokollene som viser utstaket av lokale forhandlinger, vil vi måtte kontakte de lokale fagforeninger og bedriftsklubber for å skaffe oss slik informasjon. På grunnlag av Arbeidsrettens dom ønsker vi så snart nevnte materiale foreligger, at partene avholder et møte for bl.a. å drøfte det kontrollarbeid man her står overfor."

Slikt møte mellom partene ble avholdt 17. juni. Samme dag sendte LO utkast til protokoll til N.A.F. I et brev til LO av 18. juni uttaler N.A.F. følgende:

"Arbeidsrettens dom av 22. mai d.å. og N.A.F.s plikt til utlevering av statistisk materiale i forbindelse med forhandlinger ved etablering av tak på lønnsglidningen"

Vi viser til Deres utkast til protokoll fra møte 17. juni d.å. Møtet ble holdt som et rent informasjonsmøte og er derfor ikke å betrakte som noe forhandlingsmøte. Etter vår oppfatning er det ikke behov for noen protokoll fra et slikt informasjonsmøte. Vi returnerer derfor Deres utkast til protokoll.

Forøvrig vil vi understreke at forhandlinger om etablering av et tak på lønnsglidningen for 2. avtaleår ble definitivt avsluttet ved bruddet i meglingen og etterat saken ble brakt inn for Rikslønnsnemnda til avgjørelse. Det foreligger således ikke nu noen forhandlingssituasjon om dette spørsmål."

Partenes påstander og krav er gjengitt foran og det er redegjort for grunnlagene i avsnittet om partenes anførsler.

Prosedyren for Rikslønnsnemnda er begrenset til å gjelde 2. avtaleår.

N.A.F. har i sin påstand tatt inn forslag til regulering av arbeidstakernes og bedriftenes bidrag til lavlønnsordningen i henhold til det vedtatte meklingsforslaget fra 1980, III pkt. 3. Partene var for Rikslønnsnemnda enige om å føre forhandlinger separat om dette spørsmål og parallelt med Rikslønnsnemndas behandling av de øvrige tvistespørsmål.

Det resultat partene her kom fram til, vil Rikslønnsnemnda ta til etterretning, og det er lagt til grunn for Rikslønnsnemndas kjennelse.

LOs krav kan sammenfattes i følgende punkter:

- Det gis et generelt tillegg som sikrer en årslønnsvekst i samsvar med det prinsipp som ble lagt til grunn i forslag til statsbudsjett for 1981. Dette forslag har som utgangspunkt uforandret - eller svakt stigende disponibel realinntekt.
- Det gis lavlønnsstillegg innenfor en ramme på 0,5 pst. av årslønnen i 1980, til alle arbeidstakere med lavere timefortjeneste enn gjennomsnittet i LO/N.A.F. -området.

- Det gis en indekssklausul hvoretter rett til forhandlinger utløses dersom konsumprisindeksen pr. 15. september 1981 overstiger 125,0 poeng. Det forutsettes at det gis full kompensasjon for den prisstigning som antas å overstige 11,5 pst. fra 1980 til 1981.
- N.A.F.s krav om lønnsglidningstak avvises ettersom glidningen i 1980 ikke har oversteget 3 pst.
- N.A.F.s standpunkter kan sammenfattes i følgende punkter:
 - Det gis ikke nye tariff tillegg i 1981. Det er ikke rom for slike tillegg om målsettingen i det vedtatte meklingsforslaget fra 1980 - om bedret konkurranseevne - skal etterleves.
 - Det gjennomføres et "tak" på lønnsglidningen i samsvar med prinsippet i det vedtatte meklingsforslag VI pkt. 2 fra 1980. På bakgrunn av denne overenskomst mener N.A.F. at det foreligger en plikt for Rikslønnsnemnda til å vurdere om lønnsglidningen i 1980 var høyere enn 3 pst.
 - Kravet om indeksbestemmelse avvises.
 - Eventuelle nye reguleringer gjennomføres først fra 1. juli 1981. Kravet begrunnes med den utsettelse dette oppgjøret har fått og de derav følgende ulemper for bedriftene.

De tvistespørsmål nemnda må ta stilling til, blir etter dette:

- Generelt tillegg.
- Lavlønnstillegg.
- Begrensningsbestemmelse for lønnsglidningen ("tak").
- Indekssklausul.
- Ikrafttreden av nemndas kjennelse.

LAVLØNNSORDNINGEN

Meglingsforslaget 1980 forutsetter at partenes bidrag til lavlønnsordningen skal justeres 1. april 1981, slik at hver av partene skal dekke 50 % av de totale utgifter for hele tariffperioden. Partene har gitt uttrykk for at det er hensiktsmessig å ta med også disse endringer i Rikslønnsnemndas kjennelse, og de justeringer som er resultatet av partenes beregninger er derfor inntatt i selve slutningen.

Rikslønnsnemnda skal videre bemerke:

Når N.A.F. ikke har funnet å kunne gå med på nye tariff-tillegg ved dette oppgjøret, er det begrunnet med landets økonomiske situasjon og den stadige svekkelse av industriens konkurranseevne. N.A.F. mener at partene ved det vedtatte meklingsforslaget fra 1980, har forpliktet seg til å søke å bedre vår konkurranseevne. De krav som er fremsatt fra LO ved dette oppgjøret, hevder N.A.F., innebærer en ytterligere svekkelse av vår konkurranseevne. Under forutsetning av uendret konkurranseevne, vil rammen for kostnadsøkning være 8,5 pst. Denne kostnadsramme er, ifølge N.A.F., allerede overskredet om en tar i betraktning lønnsoverhenget fra 1980, økt feriegodtgjøring og lønnsglidning i 1981.

LO har på sin side vist til at det tross alt finnes lyspunkter i norsk økonomi, og hevder at det også ved dette oppgjør må være et mål å opprettholde kjøpekraften.

Med den forventede prisstigning i 1981 må det, etter LO's mening, gis lønnstillegg dersom dette mål skal nås. I sin prosedyre for nemnda har LO særlig henvist til inntektspolitiske målsettinger formulert av Regjeringen og Stortinget. LO har lagt vekt på det regneeksempel som ble fremlagt i forbindelse med forslag til statsbudsjett. LO mener at det her ble gitt anvisninger på en gjennomsnittlig vekst i årslønn på kr 7 500. Dessuten vises det til tariffoppgjørene i stat og kommune og jordbruksoppgjøret. Dette vil innebære en kostnadsramme på ca 10 pst. noe LO mener det vil være rom for. LO fremhever også den skatteomlegging som ble gjennomført i 1980 med virkning for 1981. Her ble det gjennomført skattelettelser i form av dempet progresjon. Isolert sett var skatteomleggingen i dårlig samsvar med en rettferdig sosial profil. Regjeringen knyttet derfor klare inntektsmessige forutsetninger til omleggingen, hevder LO, noe også et flertall i Stortinget fulgte opp i den senere behandling. Det vises også til lempninger i industribeskatningen.

Den økonomiske bakgrunn for oppgjøret.

Når det gjelder den økonomiske bakgrunn for oppgjøret, viser en til partenes utførlige redegjørelser og til de opplysninger som er gitt i offentlige dokumenter, i første rekke:

- Langtidsprogrammet. Stortingsmelding nr. 79 (1980-81)
- Beregningsutvalgets rapport NOU 18:1981
- Revidert Nasjonalbudsjett 1981. Stortingsmelding nr. 109 (1980-81).
- Rapport fra en arbeidsgruppe under inntektsoppgjøret 1981
- Arbeidsrettens kjennelse: Lønnsglidningssaken.

Den økonomiske utvikling nasjonalt og internasjonalt.

Internasjonal økonomisk utvikling:

- Etter en relativt gunstig utvikling i 1978 og 1979, fant det sted et omslag i den internasjonale konjunkturutvikling i første halvdel av 1980.

Den aktuelle situasjon kan karakteriseres av følgende hovedtrekk:

- Fortsatt relativt svak etterspørsel. Investeringsetterspørselen påvirkes av et høyt rentenivå i flere av de større landene.
- Fortsatt nedgang i industriproduksjonen hos våre viktigste handelspartnere. Denne anslås til ca 2½ pst. fra 1980 til 1981. Mulighet for moderat oppgang 2. halvår 1981.
- Høy og økende arbeidsløshet i mange industriland.
- Avtakende pris- og kostnadsvekst.

Økningen i lønnskostnader pr. produsert enhet i våre konkurrentland anslås til å bli ca 8 pst., målt i nasjonal valuta, mens lønnsveksten hos våre viktigste konkurrentland forventes å bli ca 9 pst. fra 1980 til 1981. (St.meld. nr. 109).

Den økonomiske situasjon i Norge.

- Bruttonasjonalproduktet ventes å stige med 0,5 pst. i 1981, mens den disponible realinntekt for Norge forutsettes å gå ned med 0,5 pst.
- Med lav markedsvekst ute, og fare for svekket konkurransevne i Norge må en regne med en noe mer ugunstig eksportutvikling enn tidligere antatt. For tradisjonelle varer ventes en volumnedgang på ca 2 pst.

Utviklingen i den innenlandske etterspørsel vil bl.a. være avhengig av den økonomiske politikk en velger ved gjennomføringen av opplegget for 1981.

Vår industriproduksjon ventes å gå ned ½ pst. fra 1980 til 1981.

Produktivitetsutviklingen i norsk industri ble forholdsvis svak også i 1980. Produktiviteten økte med ca 2 pst. som er noe sterkere enn gjennomsnittet for de siste 5 år, men vesentlig svakere enn det som var vanlig for årene frem til 1974. Fra 1980 til 1981 regner en med en meget liten produktivitetsvekst, anslagsvis knapt ½ pst. (St.meld. nr. 109).

Arbeidsmarkedet er fortsatt preget av sterkt press i sentrale strøk, kombinert med mangel på faglært arbeidskraft. Dette til tross for at sysselsettingsveksten er blitt klart høyere enn forutsatt.

Prisveksten frem til april 1981 har vært sterk. Det kan pekes på enkelte spesielle faktorer som årsak til dette, men også det generelle bilde viser en relativt sterk prisstigning på de fleste varer og tjenester.

Dette kan tyde på en prisstigning som har sitt motstykke i en sterkere inntektsvekst for ulike grupper innenlands enn tidligere forutsatt. Viktige årsaker til en slik utvikling kan være at:

- lønnsveksten på slutten av 1980 og i begynnelsen av 1981 har vært sterkere enn tidligere antatt.
- driftsresultatene i deler av næringslivet etter opphevelsen av prisreguleringen kan ha økt mer enn forutsatt (St.meld. nr. 109).

I hvilken grad den sterke prisstigningen har sitt motstykke i sterkere lønnsvekst eller økte fortjenestemarginer, lar seg vanskelig tallfeste. Lønnsnivået for 4. kvartal 1980 var imidlertid klart høyere enn ventet. Alt i alt tilsier det foreliggende materialet at lønnsveksten ved inngangen til 1981 var klart sterkere enn tidligere forutsatt. Den sterkere prisstigning må imidlertid skyldes en rekke forskjellige faktorer (St.meld. nr. 109).

Konkurransesevne.

Konkurransesevnen målt i lønnskostnader pr. produsert enhet forble som gjennomsnitt fra 1979 til 1980 omlag uendret etter betydelige forbedringer i de foregående år.

En regner imidlertid med at konkurransesevnen forverret seg gjennom 1980. De siste anslag tyder på at lønnskostnadene pr. produsert enhet som et gjennomsnitt for våre handelspartnere vil øke med vel 8 pst. fra 1980 til 1981. Lønnsveksten i Norge vil avhenge av inntektsoppgjørene i vår, et eventuelt indeksoppgjør til høsten og den øvrige lønnsvekst i form av lønnsglidning m.v. Med en antatt produktivitetsutvikling på knapt $\frac{1}{2}$ pst. fra 1980 til 1981 må derfor lønnsveksten i norsk industri begrenses til om lag $8\frac{1}{2}$ pst. fra i fjor til i år hvis en skal unngå en ytterligere forverring i vår konkurransesevne. En har da holdt endringer i valutakurser utenfor. Hvis den norske krone skulle ligge f.eks. 1 pst. lavere i 1981 i forhold til 1980, vil en vekst i lønnskostnader på omlag $9\frac{1}{2}$ pst. kunne innebære omlag uendret konkurransesevne målt i felles valuta. (St.meld. nr. 109, s. 17-18).

Hovedmålene for Regjeringens økonomiske opplegg i 1981 slik de ble trukket opp i Nasjonalbudsjettet er:

- Full sysselsetting
- Moderat pris- og kostnadsstigning
- Forsvarlig utvikling i utenriksøkonomien
- Høy levestandard og sosialt rettferdig fordeling-

Det fremheves i det reviderte nasjonalbudsjett (St.meld. nr. 109) at Regjeringen anser det helt sentralt å dempe kostnadsveksten fremover.

- Et hovedproblem ved gjennomføringen av det økonomiske opplegget for 1981 knytter seg til utviklingen i priser, kostnader og konkurransevne. Dette gjelder både målene for disse økonomiske hovedstørrrelsene i inneværende år, men kanskje like mye utviklingen på noe lengre sikt. Hvis vi på mer varig basis kommer i utakt med våre handelspartnere vil dette føre til en rask nedbygging av vårt konkurranseutsatte næringsliv og at målet om full sysselsetting og arbeid for alle kan komme i fare, jf. samtalen i Langtidsprogrammet. Den økonomiske politikken må derfor rettes inn mot at den sterke kostnadsveksten dempes og at produktivitetsveksten økes slik at den nåværende utvikling i vår konkurransevne kan snus.

Regjeringen har i Nasjonalbudsjettet 1981 sagt en ordel om forutsetningen for inntektsoppgjøret 1981. I tillegg til en kostnadsutvikling som ikke avviker for meget fra gjennomsnittet for våre handelspartnere, har Regjeringen lagt vekt på en inntektsutvikling med sosial profil:

"Regjeringen er klar over at det skatte- og inntektspolitiske opplegget tillegger organisasjonene et særlig ansvar og at høytlønnsgruppene som følge av progresjonskuttelsene må vise spesiell vilje til moderasjon under inntektsoppgjørene. Regjeringen vil understreke at inntektsutjevningen fortsatt er en sentral målsetting. Hvis inntektsoppgjørene til våren ikke skulle få en akseptabel sosial profil, må det skatteopplegget som nå legges fram, vurderes på nytt. (Nasjonalbudsjettet 1981 -- St.meld. nr. 1)."

I det reviderte Nasjonalbudsjettet heter det bl.a.:

"Med de betydelige endringer i skatteopplegget som ble gjennomført for 1981, var det en klar forutsetning at partene ikke kunne regne med noe ytterligere bidrag fra statens side i forbindelse med inntektsforhandlingene denne gang. I tråd med dette måtte det være et hovedansvar for partene å komme fram til avtaler som sikrer en akseptabel utvikling i konkurranseevnen. I avtalen mellom LO og N.A.F. for inneværende tariffperiode har også partene sagt seg enig i at det må være et mål at en for årene framover har som utgangspunkt å bedre vår konkurransesituasjon." St. meld. nr. 109.

Det tekniske beregningsutvalg har i sin innstilling, NOU 18:1981, vurdert utviklingen i reallønn de senere år:

"Reallønn pr. lønnstakerårsverk har gått ned hvert år fra og med 1978, og lå i 1980 på gjennomsnittet for årene 1975-76. Reallønnsfallet i denne perioden er det første etter krigen, når vi unntar nedgangen i 1970 som særlig skyldtes prisøkningen ved innføringen av merverdiavgift-systemet. På grunn av pris- og inntektsstoppen fra høsten 1978 og ut 1979, ble den nominelle lønnsveksten i 1978 og særlig i 1979 svært lav, betydelig under gjennomsnittsveksten for 1970-årene. Reallønnskostnadene pr. lønnstakerårsverk gikk ned fra og med 1979, mens veksten i begge lønnskomponentene hadde vært avtakende siden 1975."

Rikslønnsnemndas medlemmer -- Christiansen, Alexander og Hernes skal bemerke:

Det er enighet mellom partene om at det, før en tar hensyn til mulige virkninger av endrede valutakurser fra 1980 til 1981, er rom for økte lønnskostnader i norsk industri på om lag 8,5 pst. fra 1980 til 1981 innenfor rammen av uendret konkurransevne.

Partene er også enige om at valutakursutviklingen har betydning for konkurransevnen. Eventuelle forutsetninger om endringer i verdien på de enkelte lands valutaer overfor norske kroner vil være bestemt av ulike typer vurderinger og beregningsmåter. Det knytter seg under alle omstendigheter stor usikkerhet til slike beregninger og det synes naturlig at en i praksis bygger på nokså tekniske forutsetninger.

Ved oppgjøret i 1980 la en til grunn uendrete valutakurser fra det sist registrerte månedsgjennomsnitt (IMF-vekter). Det er ikke fremkommet opplysninger som taler avgjørende mot å benytte denne fremgangsmåten også ved dette oppgjør. Det sist kjente månedstall er for mai måned. Dessuten foreligger to uketall for juni. På dette grunnlag finner disse medlemmer å ville basere seg på en gjennomsnittlig nedgang i kronekursen i forhold til våre handelspartnere på noe over 1 pst. fra 1980 til 1981.

Ved behandlingen av den foreliggende tvist har Rikslønnsnemnda delt seg slik at flertallet under de ulike tvistepunktene ikke dannes av en fast fraksjon, men har skiftende sammensetning. Det er ved hver av konklusjonene redegjort for hvilke medlemmer som utgjør flertallet.

Generelt tillegg og lavlønnstillegg.

Rikslønnsnemndas medlemmer -- Christiansen og Hernes viser innledningsvis til det som er anført ovenfor om anslagene for lønnskostnadene pr. produsert enhet, om produktivitetsutviklingen hos våre konkurrentland og forutsetninger vedrørende valutakursutviklingen. På denne bakgrunn må det antas å være

rom for en lønnsvekst fra 1980 til 1981 på mellom 9,5 og 10,0 prosent uten at den gjennomsnittlige konkurranseevnen for industrien endres i negativ retning.

Lønnsutviklingen i 1981 bestemmes i hovedsak av følgende komponenter:

- Ettervirkning på lønnsnivået i 1981 av den lønnsutviklingen som skjedde i 1980. Dette har partene kalt overheng.
- Lønnsglidning i 1981.
- Eventuelle tariff tillegg ved tariffrevisjonen i 1981.

Overheng.

Det er uenighet mellom partene om hvor stor ettervirkningen for året 1981 er av den lønnsutvikling som skjedde i 1980. LO har beregnet dette overhenget til 5,2 pst., N.A.F. er kommet til at overhenget utgjør 6,3 pst. Disse tallene kan spaltes opp slik at man får presisert hvor stor del av overhenget som skyldes

- 1) generelt tillegg og lavlønnstillegg gitt i 1980
- 2) garantitillegg i 1980 og
- 3) øvrige tillegg i 1980.

Partene er enige om at ettervirkningen av generelt tillegg og lavlønnstillegg er 1,2 pst. Beregningene er noe avvikende når det gjelder garantitillegget, 0,2 pst. (N.A.F.) og 0,3 pst. (LO). Den praktisk betydningsfulle uenighet mellom partene knytter seg til overhenget av øvrige tillegg. På dette punkt regner LO med et overheng på 3,7 pst., mens N.A.F. legger til grunn at overhenget var 4,9 pst. Uenigheten skyldes ulike beregningsmåter.

LO mener at overhenget må bestemmes ved å ta 4.kvartalsnivået for 1980 i prosent av gjennomsnittet for året 1980. Dette overhenget kan på grunnlag av N.A.F.-statistikken nå beregnes til 5,2 pst.

N.A.F. mener at overhenget må defineres som lønnsnivået ved årsskiftet i forhold til gjennomsnittet for året. Dette

overhenget kan ikke beregnes, men må anslås.

N.A.F. forutsetter at glidningen utvikler seg jevnt utover i 4. kvartal og lønnsnivået ved årsskiftet vil da ligge over gjennomsnittet for 4. kvartal. Dette forklarer de 1,2 pst. forskjell i beregnet ettervirkning av øvrige tillegg som partene opererer med. N.A.F. fremholder at lønnsstatistikken for 4. kvartal 1980 og foreløpige tall for 1. kvartal 1981 sammenholdt med tallene for 4. kvartal 1979 og 1. kvartal 1980 indikerer at lønnsveksten ved inngangen til 1981 var såvidt sterk at de tall LO fremlegger nokså klart gir et lavere overheng enn det er realistisk å regne med.

Nemndas medlemmer - Christiansen og Hernes - vil understreke at det åpenbart er vanskelig å tallfeste overhenget sikkert. LO's beregningsmåte har den fordel at den tar utgangspunkt i 4. kvartals lønnsnivå som kan registreres i statistikken. Lønnsnivået pr. 1. januar er et anslag som ikke kan registreres og det er således ikke presist slik som gjennomsnittsnivået for en periode. Under noen tvil har disse medlemmer lagt LO's tall til grunn for de videre resonnementer.

Økte kostnader p.g.a. en ekstra feriedag fra 1982.

Lov av 15. mai 1981 om endring i ferieloven fastsetter en ekstra feriedag fra ferieåret 1982/83. Loven endrer feriegodtgjøringen fra 9,5 pst. til 9,9 pst. for opptjeningsåret 1981/82.

Økningen på 0,4 prosentenheter er gitt virkning fra inneværende opptjeningsårs begynnelse, det vil si 1. mai 1981. En økning på 0,4 pst. i feriegodtgjøring pr. 1. mai 1981 gir ca 0,25 pst. høyere lønnskostnader for året 1981.

Som en følge av at den ekstra feriedag ikke kan tas ut i form av feriefritid før etter 1. mai 1982, kan produktivitetsbetraktninger ikke anføres for året 1981, som begrunnelse for å anta at belastningen blir lavere enn de beregnede ca 0,25 pst.

Rikslønnsnemndas medlemmer - Christiansen og Hernes - har lagt en slik kostnadsøkning til grunn.

Lønnsøkning utover generelt tillegg og lavlønnsstillegg i 1981.

LO har beregnet at denne lønnsøkningen tilsvarer ca 2,5 pst. i årslønnsvekst fra 1980 til 1981. Dette tilsvarer 1 pst. lønnsøkning utover generelt tillegg og lavlønn fra kvartal til kvartal i de tre gjenværende kvartaler. LO viser til at veksten i timefortjenesten for voksne arbeidere fra 4. kvartal 1980 til 1. kvartal 1981 (1 pst.) i henhold til foreløpige oppgaver var 0,4 prosentenheter lavere enn veksten fra 4. kvartal 1979 til 1. kvartal 1980 (1,4 pst.). Tallene kan etter LO's mening tyde på at tendensen er nedadgående. N.A.F. innvender til dette at utviklingen fra 4. kvartal 1979 til 1. kvartal 1980 var spesiell p.g.a. inntektsstoppen som opphørte ved utløpet av 1979. LO peker for sin del på at 10-punktsavtalen med N.A.F. satte rammer for lokale forhandlinger i denne perioden.

Rikslønnsnemndas medlemmer - Christiansen og Hernes - vil understreke at anslag for lønnsutvikling utover evt. generelt tillegg og lavlønnsstillegg som gis i 1981, er beheftet med usikkerhet. Det er imidlertid grunn til å anta at bestemmelsen som kom inn i avtalen ved oppgjøret i 1980 om at lokale forhandlinger bare kan finne sted en gang hvert avtaleår vil ha en dempende virkning på lønnsglidningen i 1981. Disse medlemmer finner derfor å kunne legge til grunn at posten "øvrige tillegg" for 1981 kan anslås til ca 2,5 pst.

Rikslønnsnemndas medlem Hernes har for sin del lagt avgjørende vekt på og forutsatt lønnsglidningstak.

Generelt tillegg og lavlønnsstillegg.

Rikslønnsnemndas medlemmer - Christiansen og Hernes - finner å ville ta sitt utgangspunkt i en vurdering av industriens

konkurranssevne. Partene aksepterte i 1980 som en felles målsetting for årene framover at man skulle søke å bedre konkurransesituasjonen.

LO har for Rikslønnsnemnda lagt ned påstand om at det skal gis et generelt tillegg på 87 øre og et lavlønns tillegg tilsvarende en gjennomsnittlig årslønnsvekst på 0,5 pst. LO krever at lavlønns tillegget gis for inntekter opp til 99,9 pst. av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. N.A.F. avviser såvel krav om generelt tillegg som lavlønns tillegg.

Disse medlemmer er kommet til at det ved dette oppgjør kan være rom for visse generelle tillegg, men finner ikke å kunne legge LO's påstand til grunn. Konkurranssevnebetraktninger tilsier at tilleggene samlet ikke overstiger 1,7 pst., men alle forhold tatt i betraktning vil et slikt tillegg etter disse medlemmers oppfatning være forsvarlig. Noe av tillegget bør gis som lavlønns tillegg, og det pekes forsåvidt på at det er ønskelig at oppgjøret kan gis en sosial profil. Men den skalaen LO har foreslått, hvoretter lavlønns tillegg skal tilfalle inntekter helt opp til 100 pst. av industriens gjennomsnitt, finner man ikke å kunne legge til grunn. Disse medlemmer mener at lavlønns tilleggene bør legges ut etter det samme hovedprinsipp som ble fulgt ved oppgjøret i 1980, dvs. tillegg gis ikke arbeidstakere ved bedrifter hvor det gjennomsnittlige lønnsnivået overstiger 90 pst. av landsgjennomsnittet for voksne arbeidere i industrien.

Hvis 0,25 prosentenheter av de 1,7 pst. reserveres for lavlønns tillegg vil man for nivåene under 90 pst. kunne yte et tillegg som blir noe mindre enn det LO har krevet for disse gruppene. På anmodning av Rikslønnsnemnda har LO og N.A.F. samarbeidet om den nærmere utforming av skalaen etter de nevnte forutsetninger.

Partene har kommet fram til et resultat som disse medlemmer legger til grunn.

Videre går nemndas medlemmer - Christiansen og Hernes inn for at det gis et generelt tillegg på 74 øre pr. time. Det svarer til en lønnsforhøyelse på ca 1,45 pst. Nemndas

medlem Haraldseth stemmer med tilslutning av Nilsen prinsipalt for LO's påstand når det gjelder generelt tillegg og lavlønnstillegg, men slutter seg subsidiært til ovennevnte medlemmer i konklusjonen.

LØNNSGLIDNINGSTAK

Rikslønnsnemnda skal bemerke:

I det vedtatte forslaget fra 1980 er det under VI inntatt bestemmelser om lønnsglidning.

VI har denne ordlyd:

" VI. LØNNSGLIDNING.

1. N.A.F. og LO er enige om at det er nødvendig å styrke produktiviteten i norsk arbeidsliv for å bedre bedriftenes konkurransevne og dermed sikre sysselsettingen. Hovedorganisasjonene vil derfor understreke at avtaler som medfører regulering av fortjenestnivået skal knyttes til bedriftens reelle økonomiske stilling og produktivitetsutvikling. Partene er videre enige om at det må være en målsetning at man for årene fremover har som utgangspunkt å bedre vår konkurransesituasjon.
2. Lønnsglidning er definert som fortjenestutvikling som ikke direkte følger av de sentrale lønnsforhandlingene. Generelt tillegg, lavlønns tillegg og garantitillegg er således ikke å anse som lønnsglidning. Partene er enige om at lønnsglidningen i løpet av 1980 ikke skal overstige 3 prosent i gjennomsnitt. Partene vil i fellesskap nøye følge denne utvikling, se punkt 3. I denne forbindelse er partene enige om at det i tillegg til de sentrale forhandlinger i avtaleperioden bare skal være adgang til lokale forhandlinger en gang i hvert avtaleår, og dersom lønnsglidningen i 1980 blir større enn 3 prosent i gjennomsnitt, skal det for 2. avtaleår innføres et tak på glidningen. Størrelsen på dette "taket" blir i så tilfelle å forhandle om sentralt pr. 1. april 1981.

Grunnlaget for beregningen av lønnsglidningen er LO/N.A.F. -området eksklusive offshoret tillegg.

Protokolltilførsel:

N.A.F.'s forhandlere vil understreke at en gjennomsnittlig lønnsglidning på 3 prosent i 1980 ikke må gi aksellererende utvikling i 2. halvår. Det er spesielt viktig å begrense lønnsglidningen mot slutten av året for å hindre et stort overheng i 1981.

3. Lønnsøkning blir statistisk i noen tilfelle registrert som lønnsglidning på grunn av strukturelle forskyvninger i statistikken ved overgang av arbeidstagere fra bedrifter med lavere til høyere fortjeneste, økt bruk av ulempe-tillegg m.v. LO og N.A.F. er enige om å sette ned et utvalg som nærmere analyserer endringer i fortjenesteforholdene som fremgår av kvartalsstatistikken for arbeidere i det private arbeidsliv. Utvalget vil også nøye følge lønnsutviklingen i bedriftene gjennom perioden, se punkt 2. Det forutsettes at begge parter har samme tilgang til det statistiske materialet."

Hverken i forhandlinger eller mekling lyktes det partene å komme fram til enighet når det gjaldt størrelsen på glidningen i 1980. Hvis glidningen i 1980 har vært større enn 3 prosent i gjennomsnitt følger det av det vedtatte meklingsforslaget at det for 2. avtaleår skal innføres et tak på glidningen. Størrelsen på dette taket er av de spørsmål det i så fall skulle forhandles sentralt om pr. 1. april 1981.

På flere punkter er det uenighet mellom partene om hvordan begrepet lønnsglidning skal defineres. I sitt søksmål for Arbeidsretten hevdet N.A.F. at det vedtatte meklingsforslaget fra 1980 definerer og presiserer hva som menes med lønns-glidning. Den uenighet som var oppstått mellom partene med hensyn til dette spørsmål hevdet N.A.F. var en ren rettstvist. Arbeidsretten kom imidlertid til at det vedtatte meklingsforslaget punkt VI 2 ikke gir noen uttømmende avgrensning av lønnsglidningsbegrepet, og at VI 2 sammenholdt med VI 3 måtte forstås slik at meklingsforslaget bygget på den forutsetning at den endelige avgrensning av lønnsglidningsbegrepet først kunne foretas når partene

eventuelt var blitt enige om hvilke justeringsfaktorer som var aktuelle og hvilken vekt disse skulle ha. På dette grunnlag ga Arbeidsretten LO medhold i at man sto overfor en interesseløst og ikke en rettstvist. N.A.F.'s søksmål ble etter dette avvist. I et motsøksmål fikk LO medhold i at i henhold til det vedtatte meklingsforslaget VI. 3 siste setning pliktet N.A.F. i forbindelse med forhandlinger om etablering av tak på lønnsglidningen i 2. avtaleår, på anmodning fra LO å fremlegge oppgave fra de enkelte bedrifter, protokoller og annet statistisk materiale som organisasjonen måtte sitte inne med. Nemnda viser i denne forbindelse til det som er sagt foran om den korrespondanse som har funnet sted mellom partene.

Organisasjonene har beregnet lønnsglidningen på grunn av tallene fra kvartalsstatistikken. Følgende oppstilling viser den uenighet som eksisterer mellom partene på de forskjellige punkter.

	LO	N.A.F.
Lønnsøkning 1979-1980	9,8	9,8
-Vår oppgjøret 1980.....	4,0	3,7
Sum	5,8	6,1
Strukturelle endringer i 1980	0,3	0,3
-Områder utenfor N.A.F.-statistikken.	0,5	0,3
Sum	5,0	5,5
-Overheng	0,8	0,0
-Forbundsvist avtalte tillegg	1,2	0,3
-Ikke reell lønnsglidning, særlig akkordfortjeneste	1,0	0,0
<u>SUM</u>	<u>2,0</u>	<u>5,2</u>

Nemnda konstaterer at partene på flere punkter er uenige om hva som skal defineres som lønnsglidning. Dette er en uenighet av prinsipiell karakter og forsåvidt ikke knyttet til konkrete vurderinger av og undersøkelse av statistisk materiale.

Medlemmene Alexander og Hernes vil bemerke:

Når partene er kommet fram til forskjellige tall for lønnsglidningen i 1980 skyldes det i hovedsak at de bruker ulike definisjoner på begrepet lønnsglidning. Etter disse medlemmers oppfatning må N.A.F.s definisjon i det alt vesentlige aksepteres i henhold til vanlig oppfatning og i henhold til den definisjon av begrepet som partene tidligere har lagt til grunn. Disse medlemmer mener å finne støtte for dette syn også i formuleringen i VI i Riksmeklingsmannens vedtatte meklingsforslag vedrørende tariffoppgjøret 1980. Disse medlemmer mener at fremlagte data viser at lønnsglidningen i 1980 har vært større enn 3 pst. - utløsningsgrensen for tak for 2. avtaleår. Som en konsekvens skal det nå legges tak på lønns- glidningen i 2. avtaleår.

Disse medlemmer vil dessuten hevde at det vedtatte meklingsforslag må oppfattes som aksept også fra LO's side for prinsippet om lønnstak for å begrense den ukontrollerte lønnsglidning og at den begrunnelse for å avvise krav om lønnstak som fremgår av Rikslønnsnemndas kjennelse av 1978, må anses som bortfalt. De mener således at lønnstak må kunne fastsettes også uavhengig av de betingelser som knytter seg til det vedtatte meklingsforslag for 1980, og med utgangspunkt i en vurdering av forventet lønnsglidning i tiden fremover.

Etter disse medlemmers oppfatning er det ikke frem- lagt holdbare prognoser som tyder på at lønnsglidningen uten tak vil bli lavere i tiden fremover enn den glidning som vi har hatt i det siste året. Uten tak vil det således neppe være rom for generelle tillegg eller lavlønnstillegg innenfor den økonomiske ramme som flertallet har lagt til grunn for kjennelsen.

Disse medlemmer er blitt stående ved et lønns- glidningstak på kr. 1,50 pr. time, svarende til ca. 4 pst. av gjennomsnittlig timelønn i 1980. Lønnsglidningstillegg skal bare kunne gis hvis bedriftens produktivitetsutvikling og reelle økonomiske stilling gir grunnlag for det. Forøvrig er redaksjonen av vedkommende bestemmelse i slutningen i hovedsak overensstemmende med N.A.F.'s påstand.

Nemndas medlem - Dahl - med tilslutning av Aarvig slutter seg i konklusjon til medlemmene Alexander og Hernes når det gjelder tak på lønnsglidningen. Disse medlemmer viser for øvrig til sin særuttalelse.

Y

Nemndas medlem - Christiansen viser til den vedtatte bestemmelse om at det for annet avtaleår skal innføres et tak på lønnsglidningen dersom glidningen i 1980 blir større enn 3 pst. i gjennomsnitt. Det er forutsatt at det i så tilfelle skal forhandles sentralt om størrelsen på taket. Videre er det bl.a. forutsatt at begge parter har samme tilgang til det statistiske materiale.

Prinsipielt er dette medlem av den oppfatning at det burde vært ført ytterligere forhandlinger mellom partene før Rikslønnsnemnda tar standpunkt til spørsmålet om tak på lønnsglidningen i annet avtaleår. Dette ville også vært mest i samsvar med Arbeidsrettens dom. Et tak på glidningen i annet avtaleår kan imidlertid vurderes i tilknytning til årets oppgjør uavhengig av utviklingen i 1980. På dette grunnlag gir dette medlem sin subsidiære tilslutning til at det innføres tak på glidningen for perioden 1. april 1980 - 31. mars 1982.

Nemndas medlem Haraldseth, stemmer med tilslutning fra Nilsen, både av rettslige og andre grunner mot innføring av tak i lønnsglidningen. Disse medlemmer påpeker at en slik avgjørelse vil være i strid med den bestående tariffavtales bestemmelse om tilgang til det statistiske materiale, slik dette er fortolket av Arbeidsretten i dom av 22. mai 1981. Det var for øvrig klart mellom partene under Rikslønnsnemndas hovedforhandling den 11. juni 1981 at denne retten til kontroll var i behold likesom det også er på det rene at Rikslønnsnemnda senere bad partene foreta kontrollen i samsvar med dommen. Det er derfor også en feil ved saksbehandlingen når nemndas flertall nå inntar det standpunkt at kontroll ikke skal finne sted. Ved at flertallet dermed behandler spørsmålet etter andre regler enn fastsatt i tariffavtalen, går man i realiteten utover partenes påstander under hovedforhandlingen.

Ved siden av dette som nevnt ikke er rettslig holdbart, må det være åpenbart uheldig at en parts klare dokumentasjonsplikt skal bortfalle under nemndsbehandlingen. En slik praksis vil være egnet til å få vedkommende part til å avstå fra realistiske forhandlinger når disse er kombinert med en plikt som parten ikke ønsker å oppfylle.

Videre mener disse medlemmer at dersom det innføres lønnsglidningstak uavhengig av bestemmelsene i det vedtatte meklingsforslag av 1980 innfører Rikslønnsnemnda et nytt prinsipp som endrer realitetene i tariffavtalen. Denne praksis har Rikslønnsnemnda tidligere ikke fulgt.

Haraldseth med tilslutning fra Nilsen, bemerker i forbindelse med lønnsglidningsbegrepet i den bestående tariffavtale at de er uenige med flertallet i at tillegg avtalt med N.A.F. og lønnsøkning som er forårsaket av økt innsats i akkordarbeid, er å betrakte som lønnsglidning. Det er også klart i strid med den bestående tariffavtale dersom flertallet ikke aksepterer fradrag for overheng fra 1979 til 1980 i samband med beregningen.

INDEKSBESTEMMELSE

Rikslønnsnemndas medlemmer - Christiansen og Hernes - skal bemerke:

LOs krav tar utgangspunkt i en prisstigning fra 1980 til 1981 på 11,5 pst. Da det er lite trolig at dette anslaget vil holde, har LO krevet innført en indeks-klausul. LO viser også til at det i årets oppgjør for de stats- og kommuneansatte, for pensjonistene og jordbrukerne er tatt med en indekssklausul.

I LOs påstand er forslaget om indekssklausul gitt denne formuleringen:

"INDEKSBESTEMMELSE

Tarifftilleggene for LOs medlemmer i den private sektor forutsetter at prisstigningen fra 1980 til 1981 ikke overstiger 11,5 pst. om kjøpekraften skal opprettholdes på 1980-nivå for brede lønnstakergrupper.

Om prisreguleringen ikke skal overstige 11,5 pst., må konsumprisindeksen pr. 15. september 1981 ikke overstige 125,0 poeng forutsatt noenlunde jevn utvikling. Dersom konsumprisindeksen pr. 15. september overstiger 125,0 poeng, skal det optas forhandlinger med sikte på full kompensasjon for den prisstigning som antas å overstige 11,5 pst. fra 1980 til 1981."

N.A.F. hevder at det å føre inn en indeksbestemmelse nå, vil være i strid med den reguleringsbestemmelse som ble gitt i fjor. Det var da tale om en eventuell lønnsregulering pr. 1. april 1981 og det har ikke vært meningen at denne utforming av reguleringsbestemmelsen skulle åpne adgang til dessuten å føre inn en indeksbestemmelse i tariffperioden.

N.A.F. har lagt ned påstand om at Landsorganisasjonens krav om indeksbestemmelse ikke tas til følge.

Den indekssklausul som er tatt med i oppgjøret for de statsansatte har følgende ordlyd:

"INDEKSREGULERING"

Dersom Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks pr. 15. september 1981 overstiger 126,5 poeng, kan organisasjonene kreve opptatt forhandlinger om eventuell regulering av lønningene.

Slike forhandlinger skal ta utgangspunkt i den generelle økonomiske situasjon med særlig vekt på virkningen på landets konkurranseevne overfor utlandet og utviklingen i disponibel realinntekt fra 1980 til 1981.

Dersom det under forhandlingene ikke oppnås enighet, avgjøres saken av Rikslønnsnemnda, jfr. § 26 i lov om offentlige tjenestetvister."

En tilsvarende bestemmelse er med i oppgjøret for de kommuneansatte.

Når det gjelder jordbruksavtalen ble partene enige om en indeksbestemmelse etter mønster fra oppgjøret for de statsansatte.

Det vil virke urimelig og ikke kunne bli forstått om lønnstakerene i den private sektor skulle være de eneste som utfra nærmere bestemte forutsetninger, ikke skulle kunne komme i forhandlinger med sin forhandlingsmotpart.

Rikslønnsnemndas medlemmer Christansen og Hernes finner derfor, på bakgrunn av det forløp vårens inntektsoppgjør har hatt at det også i avtalen mellom LO og N.A.F. må tas med en indeksbestemmelse.

Den forutsetning som stilles opp når det gjelder prisstigningen bør være i samsvar med den som er stilt opp for de øvrige sektorer. Dette er 126,5 poeng på Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks pr. 15. september 1981, mens LO har krevd en grense på 125,0 poeng.

Bestemmelsen bør videre ta utgangspunkt i den generelle økonomiske situasjon med særlig vekt på virkningen på landets konkurranseevne overfor utlandet og utviklingen i disponibel realinntekt fra 1980 til 1981.

Om indeksen pr. 15. september overstiger 126,5 poeng, skal det gi høve til å kreve forhandlinger om en eventuell regulering av lønningene, men ikke utløse rett

til en bestemt grad av kompensasjon.

Disse medlemmer har på denne bakgrunn utformet en indeksbestemmelse etter mønster av den som finnes i avtalen for de statsansatte.

Nemndas medlem Haraldseth med tilslutning av Nilsen slutter seg subsidiært til dette.

Ikrafttreden

Flertallet -

Christiansen, Alexander, Hernes og Haraldseth med tilslutning av Nilsen skal bemerke:

LO har nedlagt påstand om at Rikslønnsnemndas kjennelse skal gis virkning fra 1. april 1981. Denne dato følger av det vedtatte meklingsforslag av 1980, VII 1. ledd.

Utgangspunktet for N.A.F. er at det ikke skal gis tillegg ved årets oppgjør. Etersom nemndas flertall har gått inn for å gi både generelt tillegg, lavlønns tillegg og en bestemmelse om lønnsglidningstak, vil det måtte fastsettes fra hvilket tidspunkt kjennelsens bestemmelser skal gis virkning. N.A.F. gjør gjeldende at eventuelle nye tillegg først skal gis fra 1. juli. N.A.F. begrunner sin påstand med at etterbetaling av lønnstillegg alltid er til stor ulempe for bedriftene, og viser forøvrig til forløpet av årets oppgjør.

Flertallet viser til at det er lang og entydig praksis for å la Rikslønnsnemndas kjennelse gis virkning fra utløpet av foregående tariffperiode når det ikke har vært arbeidskonflikt i forbindelse med tarifforhandlingene. Flertallet gir derfor kjennelsen virkning fra 1. april.

Nemndas medlem Alexander skal bemerke:

1. Generelt.

Den økonomiske situasjon i vårt land, produksjonsomkostningene, forbruksnivået, inflasjonen og foreliggende prognoser taler for en meget restriktiv holdning til krav om lønnsøkninger.

I årene 1974 - 1977 steg produksjonsomkostningene sterkere hos oss enn i land som vi har det vesentlige handelssamkvem med. Industriens konkurranseevne ble vesentlig svekket og sysselsettingen kom i fare.

En restriktiv holdning til krav om lønnsøkninger var også mitt mindretallsstandpunkt i 1978 da Rikslønnsnemnda hadde hovedtariffoppgjøret for LO/N.A.F.-området til behandling. Bare fire måneder etter at kjennelsen forelå ble det innført inntekts- og prisstopp, og jeg har grunnlag for å konstatere at begrunnelsen som ble gitt i det store og hele falt sammen med motivene for mitt standpunkt i Rikslønnsnemnda.

Vi har gjennom årene 1974 - 1977 bl.a. via arbeidslønninger, faktisk fordelt mere enn landets økonomi ga grunnlag for. Reparasjon må til, og det er etter mitt skjønn ikke bare et spørsmål om å dempe veksten i lønnsutgiftene, men om å senke nivået for produksjonsomkostningene i forhold til relevante nivå.

Inntekts- og prisstoppen førte til at den uheldige økonomiske utvikling ble bremsset, og i årene 1978 - 1980 er innhentet ca. halvdelen av det vi tapte i årene frem til det alvorlige inngrep i samfunnets selvregulerende evne. (Det er forøvrig beklagelig å konstatere at fra 1979 til 1980 skjedde praktisk talt ingen bedring i vår konkurranseevne målt ved lønnsomkostninger pr. produsert enhet og at det er antatt en forverrelse i 1981). Fremdeles står igjen halvdelen, dersom siktepunktet er å gjenopprette situasjonen fra før den uheldige utvikling tok til. Det er en påtrengende oppgave nå å holde igjen i håp om at utviklingen vil innhente det vi har diskontert.

Jeg kan ikke gå inn for et resultat i Rikslønnsnemnda som ikke søker å realisere et slikt mål, idet jeg understreker at det etter min mening ikke er tilstrekkelig

å sørge for at konkurranseevnen ikke blir svekket. Dette er i overensstemmelse med den programmessige erklæring som LO/N.A.F. har latt komme til uttrykk i avsnitt VI, punkt 1 i det vedtatte meklingsforslag for hovedtariffoppgjøret i 1980: "....: det må være en målsetting at man for årene fremover har som utgangspunkt å bedre vår konkurransesituasjon."

Siden oppgjøret i 1978 og etter at inntekts- og prisstoppen ble opphevet, har inflasjonen i Norge øket sterkt, konsumprisindeksen er på de mindre enn tre år - og aksellerende - gått opp med nærmere 30 pst. For visse inntektstgrupper har man kunnet konstatere noen nedgang i disponibel realinntekt. Jeg kan ikke akseptere som forutsetning for oppgjøret som nemnda nå behandler, at disponibel realinntekt fra år til annet skal opprettholdes, langt mindre at den skal øke. Generelt, og spesielt i den situasjon som vi i stor grad selv har bragt oss i, må man forsones seg med svingninger også i negativ retning - ikke minst når vi for få år siden hadde store positive utslag.

For nærværende sak i Rikslønnsnemnda er det noen spesielle bakgrunnsmomenter - resultatene i lønnsoppgjøret i de offentlige sektorer, og kommentarene i forbindelse med skattevedtaket for 1981.

Ved min vurdering av saken har jeg valgt å se bort fra oppgjøret i de offentlige sektorer. Uvanlig er disse oppgjør i år blitt gjennomført før oppgjøret for LO/N.A.F.-området. Etter mitt skjønn bør sistnevnte være det lønnsledende og ikke det oppgjør som man måtte komme til i et område som i alle fall overveiende dekker ikke-konkurranseutsatte virksomheter.

På tilsvarende måte kan jeg ikke la mitt standpunkt i saken bli influert av revisjonen av skattesatsene for 1981. Det er for meg unaturlig at vedtak herom skal anses å inneholde det som av mange synes å være oppfattet nærmest som et pålegg om profilen i lønnsoppgjørene i år. Jeg leser imidlertid ikke kommentarene til skattevedtaket slik, i og med at det bare inneholder et forbehold om ny vurdering av vedtaket dersom lønnsoppgjørene ikke skulle få en akseptabel sosial profil.

Den naturlige og tradisjonelle fremgangsmåte er å regulere skattebestemmelsene etter inntektsforholdene m.v. og ikke omvendt.

2. Generelle tillegg

På bakgrunn av de relative lønnsøkninger i 1981 som følger av det som skjedd på tarifffronten i 1980 (overhenget), den antatte lønnsglidning i 1981 m.v., kan jeg ikke se at det er rom for noe generelt tillegg.

3. Lavlønnstillegg

Jeg kan heller ikke gå inn for noe lavlønnstillegg ved dette oppgjør.

Man må akseptere at det er inntektsforskjeller mellom grupper av arbeidstakere i vårt samfunn - det er naturlig og innebærer stimulanter - så lenge lavgrensene holdes på akseptabelt nivå.

Bedriftsøkonomiske forhold vil i det store og hele være årsaken til at grupper av arbeidstakere har lavere lønn enn andre grupper. Det hjelper lite at belastningen av lavlønnstillegg veides beskjedent i totalbildet. Tilleggene vil ramme bedrifter som forutsetningsvis er økonomisk sett mest sårbare.

Et moment ved min vurdering på dette punkt er at det ved lønnsoppgjøret i 1980 ble innført som ny en ordning med garantit tillegg for arbeidstakergrupper som ligger særskilt lavt (Lønn mindre enn det som svarer til 85 pst. av gjennomsnittslønnen i industrien)..

Et moment som også har talt for meg er at lavlønnstillegg er antatt å stimulere lønnsglidningen for de høyere inntektsgrupper.

La meg, som i forbindelse med Rikslønnsnemndas behandling av lønnsoppgjøret i 1978, peke på at vårt samfunn etter mitt skjønn ikke har noe påtrengende lavlønns-problem. Det som er tilstede er et lavinntektsproblem for barnefamilier. Å løse dette er en samfunnsmessig oppgave og ikke en oppgave i forbindelse med lønnsoppgjør. Relevante tiltak er inflasjonsbegrensning, tilpasning av skattebestemmelser og regulering av skattepliktig barnetrygdstønad.

4. Lønnsglidningen

Når det gjelder lønnsglidningen viser jeg til de bemerkninger fra Hernes og meg som er tatt inn foran.

5. Indeksregulering

Det ville være avgjort i strid med mine prinsipielle synspunkter dersom jeg ikke tok avstand fra forslaget om innarbeiding av en indeksbestemmelse i nemndas kjennelse. Det ville henge dårlig sammen med mitt syn på lønnsglidnings-problemet, ikke minst når det allerede nå synes klart at både den bestemmelse som er foreslått av LO og flertallets redaksjon av bestemmelsen, utløser lønnsregulering i høst.

For øvrig er det mitt syn at en så avgjørende nyskaping som en indeksbestemmelse må sies å være, ikke bør kunne komme inn i forbindelse med et "minioppgjør".

I Rikslønnsnemnda i 1978 bemerket flertallet at bestemmelsen om begrensning av lønnsglidning måtte anses som et prinsipielt spørsmål som nemnda ikke burde ta standpunkt til det. Et slikt synspunkt burde om mulige veie tyngre i forbindelse med en indeksbestemmelse i en nemnds-sak vedrørende 2. avtaleår.

Dahl med tilslutning av Aarvig vil bemerke:

De viktigste mål for vår inntektspolitikk må være å styrke konkurranseevnen i de konkurranseutsatte næringer ved å holde kostnadsøkningen lavere enn hos våre konkurrenter og å bremse på prisstigningen.

Det er dokumentert at man venter en økning i lønnskostnader pr. produsert enhet hos våre konkurrentland på vel 8 % i 1981 og at en forventet produktivitetsøkning i Norge på ca. $\frac{1}{2}$ % setter en øvre grense for stigning i nominelle lønninger på 8,5 % med uforandret kronekurs. Med de anslag som er lagt fra av N.A.F. og den sterke lønnsglidning som den foreløpige lønnsstatistikk for 1. kvartal 1981 indikerer, er det etter disse medlemmers mening ikke rom for noen tariffmessige tillegg i 1981, hverken generelle tillegg eller lavlønnstillegg.

Det kan i denne forbindelse ikke være riktig å legge vekt på hva som er skjedd i den offentlige sektor eller i jordbruket. Myndighetene har neglisjert hensynet til de konkurranseutsatte næringer ved å gjennomføre oppgjøret i den offentlige sektor først. Sammen med jordbruksoppgjøret skaper dette ny prisstigning og fare for ytterligere lønns- og pristillegg ved indeksregulering til høsten. De konkurranseutsatte næringers stilling må vurderes isolert ut fra hensynet til opprettholdelse av produksjonen og trygging av arbeidsplassene.

Når det gjelder lavlønnstilleggene, vil disse ramme en rekke bedrifter som er sterkt utsatt i konkurranse med importvarer eller på eksportmarkedene. Med et tillegg på 75 øre pr. time i de laveste grupper og en oppregulering av egenandelen i lavlønnsordningen til kr. 2,65, blir den samlede belastning kr. 3,26 pr. time for bedrifter som ligger under 85 % av gjennomsnittet. Dette tilsvarer en belastning på ca. 10 % av bedriftenes lønnsnivå, og en slik lønnsøkning vil skape store problemer for de konkurranseutsatte bedrifter og vil skape ny og

sterk prisstigning i bedrifter som er skjernet. I betraktning av den sterke oppjustering av lavlønnsordningens satser som følge av meglingsforslaget fra ifjor, og med en forventet ny garantiregulering pr. 1. oktober i år, ville det vært riktig å avstå fra nye lavlønnstillegg pr. 1. april.

Et hovedproblem i vår lønnsutvikling er den sterke lønns-
glidning, og N.A.F. har derfor krevet at det gjennomføres et tak på glidningen i hver bedrift. Disse medlemmer støtter derfor flertallets forslag om et slikt tak, som er en logisk konsekvens av bestemmelsene i meglingsforslaget fra 1980.

Disse medlemmer vil forøvrig peke på at etterbetaling så langt tilbake som fra 1. april skaper store problemer for mange bedrifter. Oppgjøret er i år blitt forsinket på grunn av LO's og myndighetenes beslutning om å ta statsoppgjøret først, og det private næringsliv blir derfor påtvunget en lengre etterbetaling enn det som har vært vanlig tidligere. Det ville derfor vært rimelig å fastsette en noe senere ikrafttreden enn 1. april.

Disse medlemmer, er helt uenige i at det innføres en bestemmelse om indeksregulering til høsten. Denne bestemmelse åpner muligheten for en ny omdreining på pris- og lønnskruen som kan forverre konkurransevnen ytterligere. En slik bestemmelse har forøvrig ingen hjemmel i reguleringsbestemmelsen for annet avtaleår i det vedtatte meglingsforslag fra 1980.

SLUTNING

1. OMFANG

I samtlige tariffavtaler som omfattes av det vedtatte meklingsforslag vedrørende tariffoppgjøret 1980 hvor N.A.F. og LO er hovedparter, inntas de endringer som går fram av denne kjennelse.

II. GENERELT TILLEGG

Alle voksne arbeidstakere gis med virkning fra 1. april 1981 et generelt lønnstillegg på 74 øre pr. time. (For ukelønte utgjør tillegget kr 29,60 pr. uke og for månedslønte kr 128,- pr. måned). Unge arbeidstakere og lærlinger skal ha 56 øre pr. time (kr 22,40 pr. uke, kr 97,- pr. måned).

Ved innpassing av lønnstilleggene i tariffavtalene, skal følgende framgangsmåte som hovedregel gjelde:

1. Alle minstelønnssetser, normallønnssatser og personlige lønninger forhøyes med det nevnte tillegg.
2. Akkordtariffer, faste akkorder og prislistor, produksjonspremieordninger, bonusordninger og andre lønnsordninger med varierende fortjeneste, reguleres slik at den samlede fortjeneste stiger overensstemmende med det nevnte tillegg.

Inntil enighet om regulering av akkord m.v. er oppnådd, betales tillegget pr. arbeidet time. Det skal også være adgang for partene til å avtale at tillegget skal holdes utenfor akkorder m.v. og betales pr. arbeidet time.

3. Ved frie avtaleakkorder, som det forhandles om på arbeidsplassen, skal tillegget holdes utenfor akkordene og betales pr. arbeidet time hvis ikke partene blir enige om innregulering.

4. Akkordnormaler (akkordberegningsgrunnlag) reguleres slik at akkordfortjenesten stiger overensstemmende med det nevnte tillegg.

Inntil enighet om regulering av akkordnormaler (akkordberegningsgrunnlag) er oppnådd, benyttes de gamle akkordnormaler (akkordberegningsgrunnlag) og tillegget betales pr. arbeidet time.

Hvor bedrifter innen et overenskomstområde med akkordnormal i hovedoverenskomsten måtte anvende høyere tall enn overenskomstens akkordnormal, skal disse tall bare reguleres i den utstrekning det er nødvendig for å bringe dem opp til den nye overenskomsts akkordnormal.

5. For arbeidstakere som i henhold til lov eller tariffavtale har en annen arbeidstid enn 40 timer pr. uke, er beregningsgrunnlaget for lønnstillegget 40 timer.

For arbeidstakere som har en så kort ukentlig arbeidstid at man ikke kan tale om full arbeidsuke, følges tidligere praksis.

III. LAVLØNNSTILLEGG

Foruten de under pkt. II nevnte generelle tillegg gis spesielle lavlønnstillegg. Lavlønnstilleggene beregnes etter timefortjenesten for voksne arbeidere ekskl. tillegg (overtidstillegg og diverse tillegg) i den enkelte bedrift i forhold til gjennomsnittlig timefortjeneste omregnet til 40 timers uke i 4. kvartal 1980 kr 38,73 i industrien. Tilleggene gis etter følgende skala:

Prosentintervall	Krone-intervall	Lavlønnstillegg (øre/time)
Under 85	Under 32,91	75
85,0-87,9	32,92-34,05	50
88,0-89,9	34,06-34,85	25
90,0 og over	34,86 og over	0

Gjennomføringen av disse lavlønnstillegg foretas bedriftsvis på samme måte som for lavlønnstilleggene pr. 1. april 1980. Disse tillegg omfattes ikke av refusjonsordningen for lavlønnstillegg og garantitillegg som ble gjennomført i 1980.

IV. LAVLØNNSFONDET - GARANTIORDNINGEN

- a. Pr. 1. oktober 1981 skal det i det private arbeidsliv gis lønnstillegg i henhold til 85-prosent-regelen i Riksmeklingsmannens vedtatte forslag fra tariffoppgjøret i 1980. Beregningsgrunnlaget for garantitillegget er timefortjenesten i 2. kvartal 1981.
- b. Bedriftene bidrar til den under pkt. a nevnte ordning med et tillegg som totalt tilsvarer halvparten av de samlede kostnader for denne ordning. Med den begrensning som ligger i bedriftenes utbetaling av lavlønnstillegg pr. 1. april 1980, garantitillegg pr. 1. oktober 1980 og garantitillegg fra 1. oktober 1981 er bedriftenes bidrag fra 1. april 1981 kr 2,65 pr. time.

Den annen halvpart dekkes av de ansatte. De ansatte trekkes 35 øre pr. time fra 1. april 1981.
- c. I henhold til avtale mellom partene, skal arbeidstakernes innbetaling til Lavlønnsfondet ikke redusere beregningsgrunnlaget for skifttillegg, overtidstillegg m.v.
- d. Bedriftene foretar trekk og utbetaling. Om administrasjon av ordningen vises for øvrig til avtale mellom partene og egne rundskriv.
- e. Tilsvarende eller bedre garantiordninger opprettholdes.

V. TAK PÅ LØNNSGLIDNINGEN

- a. Det innføres et tak på lønnsglidningen for perioden fra og med 1. april 1981 til og med 31. mars 1982. Ved bedrifter hvor det i dag i henhold til gjeldende overenskomst, tariffavtale eller fast praksis i løpet av nevnte periode kan foretas vurdering og eventuell regulering av fortjenestenivået, kan det gis et tillegg hvis bedriftens produktivitetsutvikling og reelle økonomiske stilling gir grunnlag for det. Tillegget kan maksimalt være 150 øre pr. time i gjennomsnitt for de arbeidstakere som omfattes av vurderingen.

Tariffhjemlede dagtidsaksjoner kan ikke benyttes for å fremme lønnskrav utover 150 øre i gjennomsnitt.

Vurdering i henhold til 1. ledd kan kun finne sted én gang i løpet av nevnte periode. Som vurderingstidspunkt benyttes det som måtte være fastsatt i gjeldende avtale eller følge av fast praksis. Ellers foretas vurderingen pr. 1. oktober 1981. Det er ikke anledning til å endre avtalt tidspunkt for vurdering eller avtale tillegg med tilbakevirkende kraft fra dag som ligger forut for det avtalte tidspunkt, eventuelt 1. oktober 1981.

- b. Øket fortjeneste på reelle akkord- eller andre reelle prestasjonslønnssystemer som skyldes større arbeidsinnsats under uendrede forhold, omfattes ikke av begrensningen i pkt. a.

Hvis partene på bedriften er uenige om i hvilken utstrekning øket fortjeneste skyldes endrede forhold, kan saken bringes inn til organisasjonsmessig behandling.

- c. Overenskomstmessige ansiennitetstillegg eller opprykk i henhold til tariffbestemt lønnskala omfattes ikke av disse bestemmelser. Bestemmelsene er heller ikke til hinder for at en arbeidstaker som blir overført fra ett arbeid til et annet innen bedriften, får den tarifferte lønn som gjelder for det nye arbeidsområde.

d. Disse bestemmelser gjelder ikke for unge arbeidstakere og lærlinger.

VI. INDEKSBESTEMMELSE

Dersom Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks pr. 15. september 1981 overstiger 126,5 poeng kan LO kreve opp-tatt forhandlinger om eventuell regulering av lønningene.

Slike forhandlinger skal ta utgangspunkt i den generelle økonomiske situasjon med særlig vekt på virkningen for landets konkurranseevne overfor utlandet og utviklingen i disponibel realinntekt fra 1980 til 1981.

Dersom det under forhandlingene ikke oppnås enighet, avgjøres saken av Rikslønnsnemnda.

VII. IKRAFTTREDEN

Endringene trer i kraft 1. april 1981. Lønnsforhøyelsene gjøres gjeldende fra og med 1. april 1981. Lønnsforhøyelsene gjøres ikke gjeldende for arbeidstakere som er sluttet i bedriften før 20. juni 1981. Det foretas ikke omregning og etterbetaling av overtidstillegg, skifttillegg m.v. for arbeid utført før 20. juni 1981.

Ragnar Christiansen

Alf Hernes

Finn Alexander

Leif Haraldseth

Vilhelm Dahl

Finn Nilsen

Lars Aarvig